

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE PROCEDURE INZAKE BEVOEGDHEIDSINCIDENTEN VOOR DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK *

1. Bevoegdheidsgeschillen zijn zonder enige twijfel belangrijke processuele geschillen. Meestal zijn ze echter ten eerste onaangenaam voor de rechtsonderhorigen zelf en gaven ze vroeger aanleiding tot langdurige procedures die de rechtszekerheid geenszins in de hand werkten.

Aangezien nu het gerechtelijk recht op de eerste plaats zijn sociale rol doelmatig dient te vervullen, moeten deze bevoegdheidsgeschillen vermeden, ja zelfs zo mogelijk opgeheven worden. Zij kunnen immers maar al te zeer aanleiding geven tot lichtzinnige en dwaze argumenten die de procedure herleiden tot een juridisch steekspel dat heel lang kan aanslepen tot ongenoegen van de belanghebbende rechtsonderhorigen¹.

Dit betekent echter niet dat de bevoegdheid als zodanig verstoken is van enig processueel en materieel-rechtelijk nut. De bevoegdheid is procesrechtelijk de macht van een rechtscollege om van een rechtsgeding kennis te nemen zoals bepaald naar het onderwerp, de waarde, in voorkomend geval het spoedeisend karakter van de vordering of de hoedanigheid van de partijen, en het rechtsgebied².

De betekenis van het begrip bevoegdheid gaat echter verder. Ze is tevens materieelrechtelijk van groot belang voor de partijen. Niet alleen de gevolgen ten

aanzien van de bewijsprocedure, de samenstelling van de rechtbank en de mededeelbaarheid aan het openbaar ministerie, maar tevens de spoed, de verplaatsingsmoeilijkheden en de kosten zullen de partijen interesseren.

Terwijl het belang van de bevoegdheid als zodanig vaststaat moet niettemin in het kader van een goede rechtsbedeling de beperking van de bevoegdheidsgeschillen nagestreefd worden. De eenheid van jurisdictie bood veruit de beste oplossing. Daar deze echter zoals voorgesteld door de Koninklijke Commissaris VAN REEPINGHEN verworpen werd, bleef alleen nog de mogelijkheid de oplossing van de bevoegdheidsgeschillen te situeren in een originele regeling om deze geschillen snel en zonder kosten te beslechten³.

Deze originele regeling nu vormt het onderwerp van deze studie⁴. Aan de hand van de procedure inzake bevoegdheidsincidenten zal onderzocht worden of de arrondissementsrechtbank slechts een luchtkasteel dan wel een ware vesting is⁵: heeft het stelsel van het nieuw Gerechtelijk Wetboek ertoe bijgedragen, zoals VAN REEPINGHEN eens hoopte⁶, dat het gerecht een openbare dienst wordt die met doeltreffendheid werkt en waaruit alle ijdele vitterij gebannen is?

* Deze tekst is gegroeid uit een seminarieoefening voor het college "Grondige Studie van het gerechtelijk recht", R.U.G. 1972-73, onder leiding van prof. mr. M. STORME.

¹ Zie commentaar van KRINGS E., "L'économie générale de la réforme judiciaire, sa mise en application, et ses problèmes, Code Judiciaire", *Travaux de la faculté de droit*, Namur 1969, p. 19; en VIEUJEAN E., FETTWEIS A., "Le Code Judiciaire, Chronique de droit belge", *R. Trim. Dr. Civ.*, 1969, 888.

² Zie de artikelen 8, 9 en 10 Ger.W.; FETTWEIS A., *Handboek voor gerechtelijk recht*, II, *Bevoegdheid*, Antwerpen, 1971, p. IX.

³ DE BAECK C., Verslag namens de commissies voor de justitie en voor de tewerkstelling, arbeid en sociale voorzorg, *Parl. Besch., Senaat*, 1964-65, nr. 170, p. 92.

⁴ Noodzakelijkerwijze beperkt tot de *bevoegdheidsincidenten*, daar de *bevoegdheidsconflicten* zoals samenhang en aanhangigheid niet in de bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank opgenomen zijn. Inzake deze terminologie zie CHABOT-LEONARD D., "Le règlement des incidents de compétence, la solution adoptée par le C.J.", *Ann. F. Dr. Liège*, 1969, p. 358.

⁵ CAMBIER C., "Principes de l'organisation judiciaire", *Ann. Dr.*, 1968, 263.

⁶ VAN REEPINGHEN CH., *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, 1964, p. 261.

I. SAMENSTELLING VAN DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK

2. De arrondissementsrechtbank is samengesteld uit de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, de voorzitter van de arbeidsrechtbank en de voorzitter van de rechtbank van koophandel of uit de rechters die hen in de respectieve rechtbanken vervangen (art. 74 Ger.W.).⁷

3. Het voorzitterschap wordt beurtelings waargenomen: telkens voor één gerechtelijk jaar wordt de arrondissementsrechtbank voorgezeten door ieder van de voornoemde magistraten. Deze beurtrol geschiedt in de volgorde die in art. 74 Ger.W. is opgegeven (art. 75 Ger.W.).⁸

Aanvankelijk was in het Gerechtelijk Wetboek bepaald, dat het voorzitterschap van de arrondissementsrechtbank toekwam aan diegene van de drie voorzitters die als zodanig de oudste in rang was. Aldus werd gepoogd de gelijkheid die onder alle rechtbanken en voornamelijk op het vlak van de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel moet bestaan, in acht te nemen.

Of deze regeling als aanvaardbare oplossing kon beschouwd worden, betwijfelde MATTHIJS ten zeerste⁹. Hij was van oordeel dat de voorkeur, en derhalve de voorrang, normaliter en logisch behoort te worden gegeven aan diegene van de drie voorzitters voor wiens benoeming meer selectieve voorwaarden zijn gesteld en dus meer waarborgen geboden dan voor de twee anderen. Dit betekent dat aldus het voorzitterschap zou toekomen aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, namelijk de enige van de drie voorzitters die benoemd wordt uit een dubbele lijst van kandidaten voorgedragen door het hof van beroep en door de bevoegde provincieraad¹⁰.

In de memorie van toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek en andere bepalingen¹⁰ werd toegegeven dat de regel van het toenmalig art. 75 inderdaad voor kritiek vatbaar was. Er kon immers

gevreesd worden dat er misnoegdheid zou ontstaan wanneer een voorzitter die als zodanig de oudste in rang zou zijn, tevens de minste dienstjaren zou hebben in de magistratuur. In dit verband merkt MATTHIJS terecht op dat de voorzitters zowel van de arbeidsrechtbank als van de rechtbank van koophandel meestal jong benoemd worden, zonder voorafgaande carrière, althans in de rechtbanken van tweede klasse, terwijl daarentegen de voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg, in het algemeen, op reeds gevorderde leeftijd worden benoemd na een vrij lange loopbaan als rechter, onderzoeksrechter, jeugdrechter en ondervoorzitter¹¹. Om die moeilijkheid te omzeilen en toch het gelijkheidsbeginsel te handhaven heeft de regering de voornoemde beurtrol voorgesteld, zodat aldus geen van de magistraten die de arrondissementsrechtbank samenstellen een feitelijke voorrang heeft op de anderen. Deze beurtrol belet echter niet dat om de drie jaar de gewraakte toestand zich toch nog voordoe.

MATTHIJS daarentegen had voorgesteld dat het voorzitterschap van de arrondissementsrechtbank van rechtswege zou toevertrouwd worden aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, niet alleen wegens de bovenvermelde redenen, maar tevens op basis van de hiernavolgende argumenten¹². In de eerste plaats heeft alleen de rechtbank van eerste aanleg de volheid van jurisdictie en vonnist zij ook in sociale en handelszaken wanneer haar onbevoegdheid niet wordt opgeworpen; zo ook heeft alleen de voorzitter van deze rechtbank de volheid van jurisdictie in dringende zaken. Vervolgens heeft de rechtbank van eerste aanleg een grotere belangrijkheid dan de twee andere rechtscolleges, daar zij drie rechtbanken omvat: de burgerlijke rechtbank, de correctionele rechtbank en de jeugdrechtbank. Tenslotte doet de rechtbank van eerste aanleg als gerecht in hoger beroep uitspraak, wat alvast niet geldt voor de arbeidsrechtbank.

Het voorstel van MATTHIJS heeft het voordeel de continuïteit op basis van ervaring en belangrijkheid in de hand te werken, maar kan moeilijk in overeenstemming gebracht worden met de poging van de wetgever het onderscheid tussen de arrondissementsrechtscollages te versoepelen en de gelijkheid tussen deze rechtbanken te poneren.

4. Dezelfde wet bracht tevens een wijziging tot stand in de griffie (art. 160, 3e lid, Ger.W.)¹³. Terwijl aanvankelijk bepaald was dat deze dienst diende verricht te worden door de hoofdgriffier die als zodanig de oudste in rang was, wordt de griffie nu verzekerd door de hoofdgriffier van de rechtbank van eerste aan-

⁷ Deze beurtrol ving aan op 1 november 1970. Tijdens de gerechtelijke vakantie wordt het voorzitterschap waargenomen door wie de arrondissementsrechtbank heeft voorgezeten tijdens het afgelopen gerechtelijk jaar (zie art. 6 K.B. 5 december 1974 tot vaststelling van het bijzonder reglement voor de Arrondissementsrechtbank Brussel, *Staatsblad*, 17 december 1974).

⁸ MATTHIJS J., "Het O.M. overkoepelend eenmakingsorgaan in de nieuwe gerechtelijke organisatie", *R.W.*, 1966-67, 81.

⁹ Art. 99 G.W. is ongewijzigd gebleven.

¹⁰ Wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 10 oktober 1967 houdende het Ger.W. en van andere wetbepalingen, *Memorie van Toelichting*, art. 3, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1969-70, 30 april 1970, nr. 666-1; zie ook Verslag namens de Commissie voor de justitie uitgebracht door de heer VAN LIDTH DE JEUDE, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1969-70, 17 juni 1970, nr. 666-6.

¹¹ MATTHIJS J., *a.w.*, *i.a.p.*

¹² MATTHIJS J., *a.w.*, 82.

¹³ Zie *Memorie van Toelichting*, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1969-70, 30 april 1970, nr. 666-1, art. 3 en Verslag, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1969-70, 17 juni 1970, nr. 666-6.

leg, of door een van de griffiers bij die rechtbank die hij aanwijst.

Voor de goede gang van de dienst leek deze oplossing inderdaad verkieslijker. Daardoor wordt immers de bijhouding van het archief vergemakkelijkt en een grotere continuïteit in de dienst verzekerd¹⁴. Voor deze bijkomende dienst wordt echter geen bijzondere bezoldiging uitgekeerd, omdat die taak – althans volgens de regering – normaal tot de activiteit van de griffier behoort. Of deze voorgestelde wijziging niemand benadeelt kan betwijfeld worden. Het betreft immers een bijkomende last voor de griffie van de rechtbank van eerste aanleg, waarbij tevens duidelijk een feitelijke voorrang aan deze rechtbank verleend wordt.

5. Krachtens art. 641, 3e lid, Ger.W. kan de arrondissementsrechtbank geen uitspraak doen dan na het advies van het openbaar ministerie gehoord te hebben. Dit betekent dat het O.M. moet beschouwd worden als een wezenlijk element bij de arrondissemensrechtbank. Het moet aanwezig zijn op alle zittingen, alsmede bij de uitspraak¹⁵, hoewel dit laatste kan betwist worden, daar art. 780 Ger.W. aan duidelijkheid te wensen laat. Het Hof van Cassatie heeft echter beslist dat de arrondissementsrechtbank wegens afwezigheid van een magistraat van het O.M. *niet wettelijk samengesteld* is als noch uit het vonnis, noch uit enig processtuk blijkt dat de procureur des Konings aanwezig is geweest ter terechtzitting van de arrondissementsrechtbank waarop de debatten hebben plaatsgehad, en *het vonnis is geweest*. Die wetsbepaling is toepasselijk zonder dat onderscheid moet worden gemaakt naargelang de arrondissementsrechtbank werkelijk uitspraak doet over de bevoegdheid of er zich toe beperkt de verwijzing van de zaak niet ontvanke-lijk te verklaren¹⁶.

Ook MATTHIJS is van oordeel dat het O.M. deel uitmaakt van het voorzitterscollege en aldus verplicht dient aanwezig te zijn op al de terechtzittingen opdat de arrondissementsrechtbank regelmatig zou samengesteld zijn, alsook telkens als een vonnis wordt uitgesproken¹⁷.

Het openbaar ministerie dient ambtshalve op te treden bij wege van advies omdat de wet dit oplegt. Daaruit afleiden dat de arrondissementsrechtbank niet wettelijk *samengesteld* is bij afwezigheid van een magistraat van het O.M. lijkt onjuist. Het O.M. kan immers geen deel uitmaken van het rechtsprekend col-

lege. Dit is slechts samengesteld uit leden van de zittende magistratuur. In burgerlijke zaken blijft de taak van het O.M. immers beperkt tot een tussenkomst bij wege van rechtsvordering, vordering of advies (art. 138, 2e lid, Ger.W.).

Het is opvallend dat in casu het Hof van Cassatie het vonnis van de arrondissementsrechtbank niet nietig verklaard heeft op grond van de artt. 780, 1e en 4e lid, en 641, 3e lid, Ger.W., eerder dan alleen op de schending van art. 641, 3e lid, Ger.W. wegens een zogenaamde onwettige samenstelling, wat echter – zoals aangetoond – in strijd is met art. 74 Ger.W., waarin de samenstelling van de arrondissementsrechtbank uiteengezet wordt.

6. Het advies en aldus de aanwezigheid van het O.M. is vereist om de eenheid van rechtspraak in de hand te werken, en om in voorkomend geval na de uitspraak het parket-generaal in te lichten, zodat eventueel een voorziening in cassatie tegen de beslissing mogelijk wordt.

Het lijkt dan ook onjuist te stellen dat de arrondissementsrechtbank noodzakelijk steeds zitting moet houden met bijstand van het O.M., omdat de regelen inzake materiële bevoegdheid en soms ook die welke de territoriale bevoegdheid bepalen, bijna altijd de openbare orde raken¹⁸. Overeenkomstig art. 138, 2e lid, Ger.W. wordt immers het optreden van het O.M. niet uitsluitend bepaald door de openbare orde.

Terwijl het advies van het O.M. normaliter schriftelijk wordt gegeven (art. 766 Ger.W.), wordt het bij de arrondissementsrechtbank wegens de snelle procedure meestal terstond op de zitting mondeling uitgebracht. Uit een onderzoek op beperkte schaal blijkt duidelijk dat dit advies overwegend mondeling is en het vonnis eensluidend.

7. Het ambt van O.M. bij het voorzitterscollege wordt uitgeoefend door de procureur des Konings van het arrondissement. Hij kan vervangen worden door een van de substituten die hem bijstaan (artt. 150 en 151 Ger.W.).

Een optreden van de arbeidsauditeur zou aldus onwettelijk zijn, hoewel dit door sommige auteurs onder wie VEROUGSTRAETE ten zeerste betreurd wordt¹⁹. Hij meent immers dat de arbeidsauditeur het ambt van O.M. bij de arrondissementsrechtbank dient te vervullen, telkens als de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank betwist wordt of wanneer bij toepassing van art. 855 Ger.W. de verweerder meedeelt dat de arbeidsrechtbank volgens hem bevoegd is. In de optiek van VEROUGSTRAETE dient echter *de lege ferenda* de rech-

¹⁴ De argumenten die MATTHIJS inzake het voorzitterschap van de arrondissementsrechtbank opgeworpen had, werden als het ware getransponeerd op de griffiedienst.

¹⁵ MEEUS A., "Le ministère public dans l'action judiciaire", *Ann. Dr.*, 1968, 375.

¹⁶ Cass., 14 juni 1971, *R.W.*, 1971-72, 1347: de vordering van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie werd integraal overgenomen in het arrest.

¹⁷ MATTHIJS J., *a.w.*, 89; MATTHIJS J., *De rol van het O.M. in het privaatrechtelijk geding*, gastcollege R.U.G., 28 februari 1972, p. 12.

¹⁸ Zie nochtans MATTHIJS J., "Het O.M. overkoepelend eenmakingsorgaan in de nieuwe gerechtelijke organisatie", *R.W.*, 1966-67, 89.

¹⁹ VEROUGSTRAETE W., *Rechtspleging voor de nieuwe arbeidsgerechten*, Brussel, 1971, p. 85-86, 99; zie STORME M., *Sociaal Procesrecht. Oplossing bevoegdheidsconflicten*, Gent, 1970, p. 135; FETTWIS A., *a.w.*, p. 51.

ter bij een ambtshalve verwijzing naar de arrondissementsrechtbank eveneens de naar zijn mening bevoegde rechter aan te wijzen²⁰.

Aldus kan er inderdaad gepleit worden voor een mogelijke wisselwerking inzake advies tussen de procureur des Konings en de arbeidsauditeur. Deze zou namelijk advies uitbrengen telkens als het een sociale zaak is of kan zijn. Wat belet immers nog de arbeidsauditeur advies te geven als de vakbondsafgevaardigden ertoe gemachtigd worden voor de arrondissementsrechtbank de zaken te volgen die ernaar verwezen worden door de arbeidsrechtbank, en er te pleiten²¹? Daarbij komt nog dat het O.M. zo bij de arrondissementsrechtbank in de persoon van de arbeidsauditeur gebruik zou kunnen maken van de mogelijkheid om van de bevoegde minister of van de bevoegde openbare instellingen of diensten de nodige bestuurlijke inlichtingen te vorderen en tevens de ambtenaar belast door de bestuurlijke overheid met het toezicht op de toepassing van wettelijke en verordeningbepalingen bedoeld in de artikelen 578 tot 583 Ger.W. om medewerking te verzoeken (art. 138, 3e lid, Ger.W.)²². Een dergelijke wisselwerking is mogelijk aangezien de eenheid van dienst en de continuïteit in hoofd van het O.M. bij de arrondissementsrechtbank alvast geen rol spelen. De eenheid van het O.M. inzake leiding en toezicht wordt trouwens bestendig gewaarborgd door de procureur-generaal bij het hof van beroep.

8. De samenstelling van de arrondissementsrechtbank kan in de praktijk soms problemen doen rijzen. De voorzitters hebben niet alleen de mogelijkheid, maar in sommige gevallen zelfs de plicht zich te laten vervangen. De voorzitter wordt dan vervangen door de oudstbenoemde onder de ondervoorzitters naar orde van hun dienstouderdom, of, bij gebreke van dezen, door de oudstbenoemde rechter (art. 319, 2e lid, Ger.W.).

Dat kan aanleiding geven tot rare situaties. De Koning kan immers een rechter in de rechtbank van eerste aanleg benoemen om het ambt van rechter in de rechtbank van koophandel waar te nemen, wanneer de enige titularis van laatstgenoemde rechtbank verhinderd is (art. 100, 3e lid, Ger.W.). Dit betekent dat in kleine arrondissementen de voorzitter van de rechtbank van koophandel kan vervangen worden door een rechter van de rechtbank van eerste aanleg. Tijdens het gerechtelijk jaar 1972-73 had dit tot gevolg dat aldus deze plaatsvervangende rechter het voorzitterschap van de arrondissementsrechtbank kon uitoefenen, terwijl de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg zelf slechts bijzitter was.

Meestal dringt een vervanging zich op wanneer een

rechter reeds vroeger bij het uitoefenen van een ander rechterlijk ambt kennis genomen heeft van de zaak (art. 292 Ger.W.). Dit beginsel geldt eveneens voor de arrondissementsrechtbank. Nochtans wordt hiervan in de praktijk veelal afgeweken: wanneer een van de voorzitters rechtdoende in kort geding ambtshalve bij toepassing van art. 640 Ger.W.²³ de zaak verwezen heeft naar de arrondissementsrechtbank, dient hij zich normaliter te verschonen bij de behandeling van de zaak voor de arrondissementsrechtbank. In vele rechtbanken heeft zulke verschoning niet plaats, wat in beginsel krachtens art. 292 Ger.W. de nietigheid van het vonnis zonder enig bewijs van geschaad belang (art. 862, 8e lid, Ger.W.)²⁴ en zonder mogelijkheid van dekking (art. 865 Ger.W.) tot gevolg heeft. Trouwens, het gezond verstand eist verschoning: hoe kan immers die voorzitter objectief zonder enig vooroordeel beraadslagen in de schoot van de arrondissementsrechtbank? In elk geval kennen de partijen reeds zijn mening.

Opvallend is ook dat geen eenheid bestaat omtrent de rang van de bijzitters in de schoot van de arrondissementsrechtbank. In bepaalde arrondissementen eerbiedigen de bijzitters de voorrang van de rechtbank die ze vertegenwoordigen (rechtbank van eerste aanleg, arbeidsrechtbank en rechtbank van koophandel) ongeacht het ambt dat ze in die rechtbank uitoefenen (voorzitter, ondervoorzitter en rechter), terwijl in andere arrondissementen²⁵ het door de bijzitter uitgeoefend ambt determinerend is ongeacht de rechtbank waarin ze het uitoefenen.

II. BEVOEGDHEID VAN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK

9. De bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank wordt in tegenstelling met die van de andere rechtbanken niet nader omschreven in het Gerechtelijk Wetboek. Slechts een beperkt aantal artikelen maakt gewag van dit rechtscollege²⁶. Niet alleen uit deze enkele wetteksten dient de bevoegdheid van het

²³ Bij toepassing van art. 639 Ger.W. is er slechts sprake van een maatregel van inwendige orde, waarbij de rechter zich niet hoeft te uitspreken over de bevoegdheid en de grond van de zaak. Dan dringt er zich geen verschoning op wanneer dezelfde rechter zitting heeft in de arrondissementsrechtbank.

²⁴ Tenzij "het uitoefenen van een ander rechterlijk ambt" anders moet geïnterpreteerd worden.

²⁵ Arrond. Brussel, 8 januari 1973, *J.T.*, 1973, 98: het advies werd gegeven en het vonnis gewezen in de loop van het gerechtelijk jaar 1972-73, tijdens hetwelk het voorzitterschap werd waargenomen door de voorzitter van de rechtbank van koophandel. In het gepubliceerde vonnis staat evenwel de voorzitter van de arbeidsrechtbank, in casu de hoogste in rang, als voorzitter vermeld. De inhoud maakt het echter niet mogelijk vast te stellen of de debatten eventueel nog tijdens het gerechtelijk jaar 1971-72 geopend waren.

²⁶ Artt. 72, 73, 74, 75, 150, 160, 568, 639 tot 644 Ger.W.

²⁰ Art. 855 Ger.W. is immers niet van toepassing voor de rechter.

²¹ DE BAECK C., *a.w.*, art. 641, p. 108.

²² Bv. inzake arbeidsongevallen en beroepsziekten.

voorzitterscollege afgeleid te worden, ook de parlementaire stukken geven soms de nodige aanwijzingen²⁷.

De arrondissementsrechtbank blijkt aldus bevoegd te zijn om bevoegdheidsincidenten op te lossen en de bevoegde rechtbank te bepalen volgens de aard van de betwisting²⁸.

Inzake bevoegdheid heeft het voorzitterscollege volle rechtsmacht. Terecht wijst FETTWEIS erop dat het verplicht is ambtshalve elke bevoegdheidsregel van openbare orde toe te passen, zelfs indien deze noch door de verweerder, noch door de eerste rechter opgemerkt werd²⁹. Bevoegdheidsconflicten worden daarentegen niet behandeld: in geval van aanhangigheid en samenhang geschiedt de verwijzing naar de bevoegde rechter volgens een welbepaalde voorrang zonder tussenkomst van de arrondissementsrechtbank. De rechter naar wie de zaak aldus verwezen is, kan echter in voorkomend geval verwijzen naar de arrondissementsrechtbank (artt. 644, 565 en 566 Ger. W.)³⁰.

Verscheidene vorderingen tussen twee of meer partijen kunnen bij een zelfde akte worden ingesteld, op voorwaarde dat zij samenhangend zijn (art. 701 Ger. W.). Wanneer echter de rechter, bij wie de zaak aldus aanhangig werd gemaakt, van oordeel is onbevoegd te zijn nopens een van de vorderingen wegens gebrek aan samenhang, dan dient hij de zaak wél te verwijzen naar de arrondissementsrechtbank overeenkomstig art. 640 Ger. W.³¹.

De verweerder kan echter eveneens het initiatief nemen en een exceptie van onbevoegdheid wegens afwezigheid van samenhang opwerpen. De eiser moet zich dan gedragen volgens de bepalingen van art. 639 Ger. W.

Samenvoeging is slechts mogelijk, wanneer er een objectieve verbinding tussen de vorderingen bestaat: het is niet voldoende dat de twee rechtsvorderingen

op gelijkaardige aangelegenheden betrekking hebben (art. 30 Ger. W.).

Wanneer nu deze objectieve verbinding tussen de vorderingen ontbreekt, kan men met FETTWEIS zeggen dat de exceptie van ontstentenis van samenhang een ware exceptie van onbevoegdheid is: de vaststelling dat onderlinge afhankelijkheid ontbreekt, is alsdan een onbevoegdverklaring van het gerecht waarvoor de zaak aanhangig is gemaakt³².

Wanneer de zaak hetzij ambtshalve hetzij op vraag van de eisende partijen verwezen wordt naar de arrondissementsrechtbank, moet heel de zaak bij dit rechtscollege aanhangig gemaakt worden, anders kan het voorzitterscollege niet statueren over de eventuele ontstentenis van samenhang tussen de in dezelfde akte van rechtsingang vervatte vorderingen³³.

In voorkomend geval zal de arrondissementsrechtbank de zaak splitsen en de verschillende vorderingen afzonderlijk naar de bevoegde rechtbanken verwijzen³⁴.

10. In de gevallen waarin een exceptie van onbevoegdheid wordt opgeworpen voor een rechter in hoger beroep, beslist deze over het middel (art. 643 Ger. W.)³⁵.

Het gevolg dat men hieruit zou willen afleiden, te weten dat de arrondissementsrechtbank uitsluitend bevoegd is incidenten te beslechten die opgeworpen werden voor een rechter in eerste aanleg, wordt echter ontzenuwd door art. 639, 4e lid, Ger. W. De arrondissementsrechtbank beslecht immers eveneens bevoegdheidsincidenten opgeworpen voor de rechtbank van eerste aanleg of de rechtbank van koophandel die zitting houden in hoger beroep tegen een beslissing van een vrederechter³⁶. Terecht merken STORME en DE CORTE op dat men voor deze uitzondering vruchteloos naar een afdoende reden zoekt³⁷.

11. In geval van onbevoegdheid dient de arrondissementsrechtbank de zaak terug te verwijzen naar de eerste rechter³⁸.

²⁷ Bv. interpretatie van art. 592 Ger. W.: Verslag HERMANS namens de commissie voor de justitie, *Parl. Besch.*, Kamer, 1966-67, 1 juni 1967, 59, nr. 49, art. 592, p. 104.

²⁸ Daarbij komt nog dat ingeval een vrederechter of een politierechter en zijn plaatsvervangers wettig verhinderd zijn, de arrondissementsrechtbank bevoegd is de partijen naar een andere vrederechter van hetzelfde arrondissement te verwijzen (art. 72 Ger. W.): zie Arrond. Verviers, 20 september 1974, *J.T.*, 1974, 714. Wellicht een vergissing: cfr. art. 8, W. 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting; zie ook art. 1228 Ger. W. Een nieuwe bevoegdheid wordt voorgesteld in een voorstel van wet tot wijziging van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in rechtszaken, *Parl. Besch., Senaat*, 1971-72, 28 juni 1972, art. 6: "Over de voeging van rechtsplegingen die in een verschillende taal worden gevoerd, beslist de arrondissementsrechtbank...".

²⁹ FETTWEIS A., a.w., p. 37, nr. 52.

³⁰ Arrond. Luik, 22 april 1971, *J.T.*, 1971, 699; Arrond. Brussel, 8 november 1971, *B.R.H.*, 1972, I-11; Arrond. Aarlen, 24 oktober 1972, *J. Liège*, 1972-73, 202.

³¹ Arrond. Brussel, 6 november 1972, *Pas.*, 1973, III, 1; dit geldt zowel inzake de materiële als inzake de territoriale bevoegdheid wanneer het althans een exceptie van onbevoegdheid betreft die de rechter ambtshalve kan aanvoeren; FETTWEIS A., a.w., p. 114, nr. 199.

³² FETTWEIS A., a.w., t.a.p., p. 21, voetnoot 88.

³³ Arrbrb. Charleroi, 29 maart 1971, *J.T. Trav.*, 1971, 153; een gelijkaardige interpretatie geldt eveneens t.a.v. hoofd- en tegenvordering: zie Vred. Harelbeke, 30 maart 1972, *R.W.*, 1971-72, 1803; anders Arrond. Brugge, 26 november 1973, *R.W.*, 1974-75, 491.

³⁴ Arrond. Brussel, 25 juni 1973, nr. 81, niet gepubliceerd.

³⁵ Arrond. Verviers, 15 oktober 1971, *Pas.*, 1972, III, 19; Arrbrb. Luik, 6 december 1973, *J. Liège*, 1973-74, 226.

³⁶ Arrond. Luik, 4 mei 1972, nr. 116, geciteerd in een overzicht van rechtspraak van Arrond. Luik, 1971-72, *J. Liège*, 1972-73, 6; LE PAIGE A., *Handboek voor gerechtelijk recht*, IV, *Rechtsmiddelen*, nr. 120 e.v.

³⁷ STORME M., DE CORTE R., *Handleiding van gerechtelijk recht*, 1973, nr. 467, p. 221.

³⁸ FETTWEIS A., a.w., 52; indien de zaak door de afdeling van een rechtbank naar de arrondissementsrechtbank verwezen werd, blijft echter te onderzoeken of deze in bepaalde gevallen niet zou moeten verwezen worden naar de voorzitter van de rechtbank, bevoegd om de innerlijke bevoegdheidsincidenten te regelen.

Wanneer bij de arrondissementsrechtbank een bevoegdheidsgeschil aanhangig is gemaakt waarbij administratieve rechtscolleges betrokken zijn, kan ze geenszins naar de bevoegde administratieve jurisdictie verwijzen³⁹.

Trouwens, de rechter voor wie zulk bevoegdheidsgeschil opgeworpen wordt, kan de zaak noch naar het voorzitterscollege, noch naar het administratief rechtscollege verwijzen. Hij kan slechts zijn onbevoegdheid vaststellen⁴⁰.

Dit geldt *mutatis mutandis* voor de vraag of een gerecht dat buiten de Belgische rechterlijke organisatie staat, voor een zaak bevoegd is. Ook dit geschil kan niet voor de arrondissementsrechtbank aanhangig gemaakt worden. Het gaat zelfs niet om een geschil van bevoegdheid, maar om een geschil van attributie van rechtsmacht, aangezien ten overstaan van de Belgische rechter de vreemde rechter een andere rechtsmacht uitmaakt.

Dit betekent dat de rechter bij wie de vordering aanhangig werd gemaakt, met uitsluiting van de arrondissementsrechtbank, uitspraak dient te doen over het geschil. De verwijzing naar het voorzitterscollege is dan niet ontvankelijk⁴¹.

12. Inzake de rechtsmacht van de hoven en rechtbanken is de arrondissementsrechtbank echter niet bevoegd (art. 639 *in fine* Ger.W.). Het voorzitterscollege mag geen uitspraak doen over de grond van de zaak⁴². Het spreekt zich slechts uit over het middel en alleen deze beslissing kan de rechter naar wie de zaak wordt verwezen binden. Diens recht om over de rechtsgrond van de zaak te oordelen blijft aldus onverkort (art. 660, 2e lid, Ger.W.).

Een onderzoek van de rechtspraak toont echter duidelijk aan dat een beslissing over het middel de grond van de zaak raakt: wie over de bevoegdheid moet oordelen, kan de grond van het geschil beoordelen, weliswaar alleen met het doel om de bevoegdheid te bepalen⁴³.

Deze beoordeling kan echter verregaande gevolgen hebben.

Door te beslissen dat de samenwerking tussen partijen geen band van ondergeschiktheid inhield en dat er derhalve geen bediendencontract tussen partijen heeft bestaan, maar wel een contract sui generis, ontnemt de arrondissementsrechtbank aldus elke rechtsgrond aan de eis vooral wanneer deze duidelijk op

een dienstcontract gebaseerd was⁴⁴. Niettemin moet de arrondissementsrechtbank om over de bevoegdheid te oordelen de gemeenschappelijke bedoeling van de partijen en aldus de grond van de zaak nagaan⁴⁵.

Het voorzitterscollege zou weliswaar een andere methode kunnen volgen om de materiële bevoegdheid te bepalen⁴⁶. In plaats van na te gaan of er een band van ondergeschiktheid is, zou de arrondissementsrechtbank zich kunnen beperken tot de vaststelling dat de vordering gebaseerd was op het beweerde bestaan van een arbeidsovereenkomst tussen partijen om daaruit de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank af te leiden: de arbeidsgerechten zijn in elk geval bevoegd *ratione materiae*, zelfs indien mocht blijken dat de aangevoerde rechtsgrond niet bewezen is. De rechtbank wordt aldus bij hypothesis bevoegd. Deze eerder pragmatische oplossing kan echter moeilijk aanvaard worden zowel voor de rechter bij wie de zaak aanhangig werd gemaakt als voor de arrondissementsrechtbank. Indien voor de eerste rechter komt vast te staan dat de aangevoerde rechtsgrond niet bewezen is, zou alsdan tot de ongegrondheid van de eis, niet tot de onbevoegdheid kunnen besloten worden. Men kan zich dan afvragen of de bevoegdheidsregels in deze optiek nog zin hebben.

Indien deze methode gevolgd zou worden door het voorzitterscollege, wordt er duidelijk uitspraak gedaan over de grond van de zaak en zelfs geenszins over de bevoegdheid waarvoor het nochtans opgericht is.

Meestal doet deze moeilijkheid zich voor in verband met de hoedanigheid van de partijen en de aard van de overeenkomst⁴⁷.

Wanneer de eiser zijn vordering bv. op een lening heeft gegrond, komt niet de arrondissementsrechtbank, maar wél de rechtbank die ter zake bevoegd is, de taak toe te onderzoeken of de overeenkomst bewezen is. De arrondissementsrechtbank mag immers slechts de grond van het geschil beoordelen om de bevoegdheidsaanwijzing te kunnen vastleggen. Deze beoordeling mag echter geen gezag hebben buiten het domein van de bevoegdheid⁴⁸.

III. PROCEDURE VOOR DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK

13. De arrondissementsrechtbank is bevoegd om kennis te nemen van bevoegdheidsincidenten. Noch-

³⁹ Arrond. Verviers, 23 februari 1973, *J. Liège*, 1972-73, 260.

⁴⁰ Arbrb. Verviers, 12 februari 1973, *J. Liège*, 1972-73, 272.

⁴¹ Arrond. Antwerpen, 2 mei 1972, *R.W.*, 1973-74, 497; Kh. Brugge, 25 september 1973, *R.W.*, 1973-74, 436; zie FETTWIS A., a.w., p. 31, nrs 38 en 38bis.

⁴² Arrond. Hoei, 15 maart 1971, *B.R.H.*, 1973, I-165.

⁴³ FETTWIS A., a.w., 65; Arrond. Luik, 13 januari 1971 en Arrond. Luik, 1 juli 1971, geciteerd in een overzicht van rechtspraak van Arrond. Luik, 1970-71, *J. Liège*, 1971-72, 5.

⁴⁴ Arrond. Antwerpen, 11 januari 1972, *R.W.*, 1971-72, 1800.

⁴⁵ Arrond. Antwerpen, 6 november 1973, *R.W.*, 1973-74, 943; Arrond. Luik, 22 april 1971, *J.T.*, 1971, 699; Arbrb. Gent, 19 november 1971, *T.S.R.*, 1973, 81.

⁴⁶ Arbh. Brussel, 7 juni 1973, *R.W.*, 1973-74, 732; zie tevens noot C. onder Arrond. Antwerpen, 6 november 1973, *R.W.*, 1973-74, 946.

⁴⁷ Zo bv. de betwisting i.v.m. concessie en verhuur van onroerende goederen, handelsagent en handelsvertegenwoordiger.

⁴⁸ STORME M., *Sociaal Procesrecht*, p. 136.

tans behoren deze niet tot de uitsluitende bevoegdheid van dit rechtscollege. Daarom wordt eerst onderzocht wanneer en hoe zulk geschil bij de arrondissementsrechtbank aanhangig wordt gemaakt. Vervolgens wordt de procedure voor de arrondissementsrechtbank behandeld en tenslotte worden de uitspraak en de rechtsmiddelen besproken.

A. Aanhangigmaking

14. Een geschil in verband met de bevoegdheid kan slechts aanhangig gemaakt worden bij de arrondissementsrechtbank hetzij op initiatief van de partijen, hetzij op dat van de rechter.

Een zaak kan inderdaad naar het voorzitterscollege verwezen worden op vordering van de eiser wanneer de bevoegdheid van de rechter, voor wie de zaak aanhangig is, betwist wordt door de verweerder (art. 639, 1e lid, Ger.W.; art. 568, 2e lid, Ger.W.). De verwijzing naar de arrondissementsrechtbank kan echter ook ambtshalve door de rechter gelast worden wanneer hij een middel dient aan te voeren dat uit zijn onbevoegdheid voortkomt (art. 640 Ger.W.).

a) Toepassing van art. 639 Ger.W.

15. Wanneer het initiatief van verwijzing naar de arrondissementsrechtbank uitgaat van de partijen, betekent dit vooreerst dat de verweerder een exceptie van onbevoegdheid opgeworpen heeft. Zelfs een vrijwillige verschijning voor de rechtbank belet de verweerder niet de bevoegdheid van de rechtbank te betwisten. De verweerder zelf mag echter de verwijzing niet vragen⁴⁹. Dit wordt immers overgelaten aan de vrije beoordeling van de eisende partij.

Vanzelfsprekend is het geenszins de taak van de griffier van de rechtbank waar de akte van rechtsingang neergelegd wordt, de bevoegdheid van het betrokken rechtscollege te beoordelen. Dit geldt des te meer als het de bevoegdheid *ratione loci* betreft die immers de openbare orde niet raakt, zodat de verweerder de mogelijkheid moet kunnen behouden al dan niet een exceptie van onbevoegdheid op te werpen. De griffier mag dus geenszins de akte van rechtsingang overzenden aan de volgens hem bevoegde rechtbank, die aldus trouwens niet geldig aangesproken zou zijn⁵⁰.

16. Deze exceptie van onbevoegdheid moet echter in *limine litis* worden voorgedragen⁵¹. Dat de exceptie van onbevoegdheid opgeworpen mag worden samen

met andere excepties in dezelfde rechtsplegingsakte zonder op de eerste plaats vermeld te worden, lijkt onjuist en in strijd met art. 854 Ger.W.⁵². De exceptie kan in ieder geval niet meer voor de eerste keer opgeworpen worden na de eerste conclusie of in voorkomend geval na de pleidooien en het advies van het openbaar ministerie⁵³.

Vast staat tevens dat de bevoegdheid zeker niet meer kan betwist worden na de uitspraak van een tussenvonnissen door de rechter bij wie de zaak aanhangig gemaakt werd⁵⁴.

Niettemin is de exceptie van onbevoegdheid *ratione loci* ontvankelijk, hoewel slechts voor de eerste keer opgeworpen door de verweerder in graad van hoger beroep, wanneer de bestreden beslissing in eerste aanleg geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen overeenkomstig art. 751 Ger.W. Ook dan moet deze in *limine litis* worden opgeworpen⁵⁵.

Slechts wanneer de exceptie van openbare orde is, moet ze niet vóór alle verweer of exceptie opgeworpen worden (art. 854 Ger.W.)⁵⁶.

Daarbij komt nog dat de verweerder de bevoegdheid van de rechter slechts mag afwijzen in zover hij meedeelt welke rechter volgens hem bevoegd is (art. 855 Ger.W.). Bij niet-naleving van deze verplichting moet de voorgedragen exceptie als niet ontvankelijk afgewezen worden⁵⁷. De niet-ontvankelijkheid kan zelfs ambtshalve aangevoerd worden, daar deze bepalingen de openbare orde raken⁵⁸.

De opstellers van het Gerechtelijk Wetboek hebben beoogd aldus elk willekeurig verweer in de kiem te smoren: de verweerder zou slechts een exceptie van onbevoegdheid kunnen opwerpen, wanneer hij overtuigd is van de juistheid van zijn stelling⁵⁹.

Met VEROUGSTRAETE⁶⁰ kan men echter de reden van bestaan van art. 855 Ger.W. in twijfel trekken. Deze eerder platonische dwangmaatregel kan de partij die te kwader trouw is, niet beletten verwarring te

⁵² Anders: Arbh. Brussel, 12 mei 1971, *Pas.*, 1971, II, 265.

⁵³ Hof Luik, 2 maart 1971, *J. Liège*, 1970-71, 258; Rb. Luik, 24 december 1969, *J. Liège*, 1969-70, 158; Hof Brussel, 13 maart 1972, *J.T.*, 1972, 553.

⁵⁴ Hof. Brussel, 23 oktober 1970, *B.R.H.*, 1971, I-3.

⁵⁵ Hof. Brussel, 22 oktober 1969, *Pas.*, 1970, II, 11; FETTWEIS A., *a.w.*, p. 32, nr. 42.

⁵⁶ Hof Brussel, 10 maart 1969, *Pas.*, 1969, II, 131; Rb. Aarlen, 29 september 1970, *J. Liège*, 1971-72, 133.

⁵⁷ Kh. Verviers, 29 april 1971, *B.R.H.*, 1971, I-703; Arrond. Luik, 3 december 1970, *J.T.*, 1971, 238; Rb. Luik, 24 december 1969, *J. Liège*, 1969-70, 158; Arbrb. Gent, 19 november 1971, *T.S.R.*, 1973, 81.

⁵⁸ FETTWEIS A., *a.w.*, 43; art. 855 Ger.W. is toepasselijk op het gebied van de materiële bevoegdheid en de bevoegdheid *ratione loci*; anders: Arrond. Liège, 13 januari 1971, *J. Liège*, 1970-71, 153; Kh. Brussel, 23 mei 1972, *B.R.H.*, 1972, I-341.

⁵⁹ RASIR R., HAENEN L., DUQUESNE A., *La procédure, Etude du projet du C.J.*, Seminaire Ligneuville, 1966, p. 86, voetnoot 1.

⁶⁰ VEROUGSTRAETE W., *a.w.*, p. 94 en 101.

⁴⁹ VEROUGSTRAETE W., *a.w.*, p. 90.

⁵⁰ Arbrb. Bergen, 19 november 1971, *J.T. Trav.*, 1972, 156.

⁵¹ Wat verstaat men echter onder "limen litis"? Zie desbetreffend GUTT E., STRANART-THILLY A.-M., "Examen de jurisprudence, Droit judiciaire privé", *R. Crit. J.B.*, 1973, 227, en aldaar vermelde rechtspraak en rechtsleer voornamelijk i.v.m. de voorafgaande procedure van minnelijke schikking.

stichten. Het betreft immers een formaliteit die niemand bindt: de exceptie is trouwens ontvankelijk bij de aanwijzing van zelfs onverschillig welke rechter. Vanzelfsprekend is de arrondissementsrechtbank niet gebonden door de aanwijzing⁶¹.

Algemeen wordt in de rechtspraak van de arrondissementsrechtbank aanvaard dat de verwijzing bij toepassing van art. 639, 1e lid, Ger.W. niet ontvankelijk is, wanneer de partij die de bevoegdheid afwijst, niet meedeelt welke rechter volgens haar bevoegd is⁶².

De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de exceptie van onbevoegdheid betreffen echter slechts geschillen tussen Belgische gerechten⁶³.

17. Kortom, wanneer een verweerder de bevoegdheid afwijst van de rechter bij wie de zaak aanhangig is en hij niet meedeelt welke rechter volgens hem bevoegd is, verwijst de rechter de zaak ten onrechte naar de arrondissementsrechtbank op grond van art. 639 Ger.W.

De aanwijzing van de bevoegde rechter is een voorwaarde van de ontvankelijkheid van de exceptie, zodat de verweerder niet voor de eerste maal ter zitting van de arrondissementsrechtbank mag meedelen welke rechtsmacht volgens hem van de procedure kennis zou moeten nemen⁶⁴.

Er is voldaan aan de eis van art. 855 Ger.W. zodra de conclusie, waarin de exceptie wordt opgeworpen, het mogelijk maakt met zekerheid vast te stellen welke rechtsmacht diende aangesproken te worden. Men dient inderdaad te vermijden dat vervallen wordt in een formalisme dat veroordeeld wordt door de geest van de wet.

18. Hierbij rijst echter de vraag, of de arrondissementsrechtbank kan zeggen dat de eerste rechter de zaak ten onrechte naar de arrondissementsrechtbank verwezen heeft, omdat de voorwaarden van art. 855 Ger.W. niet vervuld waren. De arrondissementsrechtbank beslist dan immers niet enkel over het middel; ze velt tevens een oordeel over de beslissing van de eerste rechter, wat vast en zeker niet de taak is van het voorzitterscollege. Met andere woorden, de arrondissementsrechtbank dient geen uitspraak te doen over de ontvankelijkheid, anders treedt ze op in graad van

hoger beroep ten aanzien van het vonnis van de eerste rechter. Kortom, ze moet enkel de gegrondheid van de exceptie onderzoeken.

19. Bij een door de verweerder opgeworpen exceptie van onbevoegdheid heeft de eiser de keuze: ofwel kan hij, tot aan de sluiting van de debatten, vorderen dat de zaak naar de arrondissementsrechtbank wordt verwezen, ofwel kan hij aan de rechter, bij wie de zaak aanhangig is, vragen zelf de betwisting inzake bevoegdheid te beslechten (art. 639, 1e en 3e lid, Ger.W.)⁶⁵.

Zelfs een derde mogelijkheid kan de eiser in overweging nemen. De partijen kunnen immers in voorkomend geval een overeenkomst sluiten ter oplossing van het geschil. Zij zullen alsdan de rechter, bij wie de zaak regelmatig aanhangig is gemaakt, verzoeken hiervan akte te nemen. De feitenrechter neemt dan akte van dit akkoord en gelast het dossier te verzenden naar het gerecht dat hij aanwijst. Deze beslissing is niet voor enig rechtsmiddel vatbaar⁶⁶. Een dergelijke oplossing is slechts mogelijk wanneer het incident de openbare orde niet raakt.

Het is aldus terecht dat DEMEZ staande houdt dat de procedure tot op dat ogenblik nog accusatoir is⁶⁷.

De eisende partij kan echter niet *in hoofdorde* concluderen tot de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de eis en *in ondergeschikte orde* de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank vorderen voor het geval de rechtbank mocht oordelen dat zij onbevoegd is. De eiser kan immers niet tegelijkertijd de toepassing vragen van het eerste en het derde lid van art. 639 Ger.W. Ofwel dient de eiser te vorderen dat de zaak naar de arrondissementsrechtbank wordt verwezen voor beslissing over het middel (art. 639, 1e lid, Ger.W.), ofwel vordert hij geen verwijzing en dan doet de rechter voor wie de zaak aanhangig is uitspraak over de bevoegdheid (art. 639, 3e lid, Ger.W.)⁶⁸.

Wanneer de eiser niet reageert, dan moet de rechter zelf de bevoegdheid onderzoeken⁶⁹. De rechtbank mag dan de zaak niet verwijzen naar de arrondissementsrechtbank, ook niet zo de openbare orde in het gedrang zou komen, tenzij het gaat over een onbevoegdheid van openbare orde verschillend van die welke de verweerder ingeroepen heeft. Eventueel ver-

⁶¹ Zie echter Arrond. Brussel, 6 maart 1972, *Pas.*, 1972, III, 41: de zaak werd door de arrondissementsrechtbank verwezen naar de rechtbank van eerste aanleg, door de verweerder aangewezen als bevoegde rechtbank, om kennis te nemen van vorderingen op grond van haar uitgebreide bevoegdheid, zelfs indien de rechtbank van koophandel materieel bevoegd was om ervan kennis te nemen.

⁶² Arrond. Luik, 3 december 1970, *J.T.*, 1971, 238; Arrond. Luik, 13 januari 1971, *J. Liège*, 1970-71, 153.

⁶³ Kh. Antwerpen, 29 mei 1973, *R.H. Antw.*, 1973, 250; VAN REEPINGHEN CH., *a.w.*, p. 348.

⁶⁴ FETTWIS A., "Bevoegdheidsconflicten", *R.W.*, 1971-72, 1709; anders: Arrond. Brugge, 17 december 1971, *R.W.*, 1971-72, 1513.

⁶⁵ DE BAECK C., *a.w.*, p. 93.

⁶⁶ Toepassing van art. 1043 Ger.W.; STORME M., DE CORTE R., *a.w.*, p. 220, 463; FETTWIS A., *Bevoegdheid*, p. 9.

⁶⁷ DEMEZ G., "La compétence territoriale des tribunaux du travail", *J.T. Trav.*, 1972, 167, voetnoot 80.

⁶⁸ Voor een verkeerde toepassing: Arrond. Antwerpen, 11 januari 1972, *R.W.*, 1971-72, 1800.

⁶⁹ STORME M., DE CORTE R., *a.w.*, p. 220, nr. 464; men kan zeggen dat dit eveneens geldt bij verstek van de eisende partij.

⁷⁰ Er mag geen combinatie gemaakt worden van de artikelen 639 en 640 Ger.W.; zie STORME M., *Sociaal Procesrecht*, 1970, p. 132; FETTWIS A., *a.w.*, p. 13, nr. 17; Arrond. Nijvel, 10 februari 1971, *Rec. J. Niv.*, 1971, 211.

wijst hij de zaak naar de bevoegde rechter overeenkomstig art. 66 Ger.W.⁷¹.

Indien de eiser aanneemt dat de exceptie van onbevoegdheid op ernstige gronden berust, zal hij de verwijzing vragen bij toepassing van art. 639, 1e lid, Ger.W. Aldus kan zo spoedig mogelijk een definitieve uitspraak bekomen worden over de bevoegdheid, zodat de eiser de zaak veilig voor de bevoegd verklaarde rechtbank kan pleiten. De eisende partij maakt aldus van dit recht gebruik, telkens als zij van oordeel is dat de exceptie een aandachtig onderzoek vergt. Aldus ontwijkt zij tevens het gevaar dat het incident zich tot voor de rechter in hoger beroep of voor het Hof van Cassatie voortsleept⁷².

Wanneer de eiser daarentegen zeker is van zijn stuk, dan opteert hij voor de tweede oplossing⁷³. Hij vordert geen verwijzing naar de arrondissementsrechtbank, zodat de rechter zelf uitspraak over zijn bevoegdheid moet doen met toepassing van art. 639, 3e lid, Ger.W.⁷⁴. Een verwijzing naar de arrondissementsrechtbank is dan onontvankelijk⁷⁵.

De eiser zal deze oplossing kiezen wanneer hij zeker is dat hij de bevoegde rechter heeft gekozen en de opgeworpen exceptie geen steek houdt. Hij loopt alleen het risico dat de exceptie opnieuw voor de rechter in hoger beroep wordt opgeworpen of dat in voorkomend geval de zaak overeenkomstig art. 660 Ger.W. niettemin naar een ander rechtscollege wordt verwezen. Een middel van onbevoegdheid mag in ieder geval niet uitlopen op een onttrekken van de zaak aan de rechterlijke macht⁷⁶.

Daarbij komt nog dat in bepaalde omstandigheden de eiser er alle belang bij heeft de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank *niet* te vorderen. Hij kan aldus pleiten voor een rechtbank die met de volgens hem toe te passen wetgeving meer vertrouwd is en in voorkomend geval samengesteld is uit (leken) magistraten die misschien zijn stelling gemakkelijker aanvaarden. De eiser behoudt aldus eveneens de mogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen tegen een eventueel ongunstig vonnis.

18. Indien de verweerder een exceptie van onbevoegdheid opgeworpen heeft, dient de rechter ongeacht de houding van de eiser steeds na te gaan of deze exceptie ontvankelijk is⁷⁷. Hij moet zich echter vervolgens schikken naar de keuze van de eiser. Wanneer

deze de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank vordert, is de rechter verplicht de zaak te verwijzen, zelfs indien hij van oordeel is dat de exceptie pertinent ongegrond is⁷⁸.

Vanaf dat ogenblik is alleen de arrondissementsrechtbank bevoegd om de gegrondheid van de exceptie van onbevoegdheid te beoordelen⁷⁹.

Weigert de rechter het verzoek van de eiser in te willigen, dan is dit een beslissing over een incident. Deze beslissing is vatbaar voor hoger beroep. Het gerecht mag geenszins zelf uitspraak doen over de bevoegdheid of zelf ambtshalve naar de arrondissementsrechtbank verwijzen zonder met de houding van de eiser rekening te houden⁸⁰.

19. Volgens art. 639, 2e lid, Ger.W. wordt de zaak voor de arrondissementsrechtbank gebracht zonder andere formaliteiten dan de vermelding van de verwijzing op het zittingsblad.

Bij gebrek aan deze vermelding is de zaak niet geldig bij de arrondissementsrechtbank aanhangig gemaakt⁸¹.

Wanneer de verweerder echter de onbevoegdheid van de rechtbank opwerpt, tijdens een procedure van verzet, dient de rechtbank zich eerst uit te spreken over de ontvankelijkheid van het verzet, alvorens de zaak op verzoek van de eiser naar de arrondissementsrechtbank te verwijzen.

Heeft de rechter dit niet gedaan, dan is de zaak niet geldig voor het voorzitterscollege gebracht⁸². De verwijzing op verzet geschiedt niet door een eenvoudige vermelding op het zittingsblad, maar bij vonnis⁸³.

De overzending van het dossier van de rechtspleging aan de voorzitter van de arrondissementsrechtbank geschiedt door toedoen van de griffier. Dit dossier is normaliter nog dun, daar slechts het probleem van de bevoegdheid werd aangesneden⁸⁴.

20. De verwijzing van de zaak naar de arrondissementsrechtbank is slechts een administratieve akte, waartegen in beginsel geen rechtsmiddel openstaat⁸⁵. Zij wordt de partijen trouwens niet ter kennis ge-

⁷⁸ STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 219, nr. 461; FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence. Code Judiciaire*, Namur, 1969, p. 70.

⁷⁹ FETTWEIS A., *Bevoegdheid*, nr. 15.

⁸⁰ STORME M., *Sociaal Procesrecht*, p. 135; FETTWEIS A., a.w., nr. 15, voetnoot 33; Arrond. Luik, 22 april 1971, overzicht rechtspraak van Arrond. Luik, 1970-71, *J. Liège*, 1971-72, 3.

⁸¹ Arrond. Hoei, 25 januari 1971, *J. Liège*, 1971-72, 21; dit geldt uiteraard niet wanneer de rechter bij vergissing – of om de statistieken van de behandelde zaken op te drijven – een vonnis gevelde heeft.

⁸² Arrond. Luik, 23 juni 1971, overzicht van rechtspraak van Arrond. Luik, 1970-71, *J. Liège*, 1971-72, 4.

⁸³ Arrond. Gent, 26 juni 1972, nr. 52, niet gepubliceerd.

⁸⁴ CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 424.

⁸⁵ CAMBIER C., "Le Code Van Reepinghen et l'accélération de l'administration de la justice, *J.T.*, 1968, 359, voetnoot 7.

⁷¹ Kh. Brussel, 14 oktober 1971, *B.R.H.*, 1971, I-13; Kh. Brussel, 30 maart 1971, *B.R.H.*, 1971, I-121.

⁷² FETTWEIS A., a.w., nr. 15; VEROUSTRATE W., a.w., p. 91; DE BAECK C., a.w., p. 93.

⁷³ VEROUSTRATE W., a.w., t.a.p.; STORME M., a.w., p. 131; LE PAIGE A., a.w., nr. 109.

⁷⁴ Kh. Brussel, 30 maart 1971, *B.R.H.*, 1971, I-162; Kh. Luik, 15 december 1970, *J. Liège*, 1971-72, 142; *Vred. Deurne*, 11 oktober 1971, *T. Vred.*, 1973, 50.

⁷⁵ Zie Arrond. Luik, 10 februari 1972, en 29 juni 1972 in overzicht rechtspraak van Arrond. Luik, *J. Liège*, 1972-73, 4.

⁷⁶ Kh. Brussel, 23 oktober 1972, *B.R.H.*, 1973, I-9.

⁷⁷ Arrond. Luik, 3 december 1970, *J. Liège*, 1970-71, 196.

bracht⁸⁶. Aangezien echter in de praktijk wél afgeweken wordt van deze regel, dient *de lege ferenda* bepaald te worden dat tegen de beslissing van de rechtbank, die de zaak naar het voorzitterscollege verwijst met toepassing van art. 639, 1e lid, Ger.W., geen middel openstaat. Eventueel kan gedacht worden aan een voorziening in cassatie door de procureur-generaal bij het hof van beroep naar analogie met het art. 642, 1e lid, Ger.W.

Aldus kan elke schorsing van de zaak voor de arrondissementsrechtbank vermeden worden.

21. Er bestaat geen eensgezindheid inzake de problematiek naar aanleiding van het verstek hetzij van de eiser, hetzij van de verweerder voor de rechter bij wie de zaak aanhangig is.

Algemeen wordt aanvaard dat de verweerder die verstek liet gaan, nog een exceptie van onbevoegdheid kan opwerpen tijdens de procedure van verzet⁸⁷. Indien de eiser verstek laat gaan, is een verwijzing naar de arrondissementsrechtbank niet mogelijk wanneer de verweerder geldig de onbevoegdheid van het rechtscollege opwerpt. De rechter dient dan zelf te statueren. Ook de eiser kan nog tijdens het verzet de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank vorderen met toepassing van art. 639, 1e lid, Ger.W.⁸⁸. Ten onrechte menen een aantal auteurs dat dit niet meer mogelijk is, omdat de verwijzing vóór de sluiting van de debatten moet aangevraagd worden⁸⁹. De eiser moet immers over dezelfde mogelijkheden kunnen beschikken als de verweerder.

22. Heel de bevoegdheidsregeling beoogt een snelle en eenvoudige procedure. De uitwerking van de keuzemogelijkheden geboden aan de eiser met toepassing van art. 639 Ger.W. beantwoordt echter niet volledig aan dit opzet. Met STORME en DE CORTE kan men inderdaad vaststellen dat het veel logischer zou voorkomen als de eiser zijn keuze bekend maakte door een verzoekschrift houdende conclusie zonder de gewonde regels van behandeling en berechting van de vordering zoals de aanvraag van een rechtsdag toe te passen. De rechtbank zou dan de nodige maatregelen kunnen treffen zonder de partijen te moeten oproepen⁹⁰.

⁸⁶ De verwijzing bij vonnis wordt overeenkomstig art. 792 Ger.W. de partijen wel ter kennis gebracht; FETTWIS A., a.w., nr. 44; STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 219, nr. 461; FETTWIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence. Code Judiciaire*, Namur, 1969, p. 70.

⁸⁷ CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 421; Arrond. Luik, 23 juni 1971, overzicht rechtspraak van Arrond. Luik, 1970-71, J. Liège, 1971-72, 4.

⁸⁸ FETTWIS A., *Bevoegdheid*, p. 9, nr. 15; anders: FETTWIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence. C.J.*, Namur, 1969, p. 68.

⁸⁹ VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 90; CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 419.

⁹⁰ STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 222, nr. 472.

b) Toepassing van art. 640 Ger.W.

23. De rechter gelast de verwijzing van de zaak naar de arrondissementsrechtbank, wanneer hij ambtshalve een middel dient aan te voeren dat uit zijn onbevoegdheid voortkomt. Het initiatief gaat in dat geval niet meer uit van de partijen, maar wel van de rechter.

De zaak kan slechts overeenkomstig art. 640 Ger.W. naar de arrondissementsrechtbank verwezen worden, indien twee voorwaarden vervuld zijn: vooreerst mag het middel niet opgeworpen zijn door een van de procespartijen en vervolgens moet het middel de openbare orde raken of in een bijzondere wettekst voorkomen⁹¹.

24. De eerste voorwaarde is alvast vervuld in geval van een procedure bij verstek van de verweerder, alsmede bij een willige procedure met een eenzijdig verzoekschrift⁹².

Het is echter uitgesloten dat ambtshalve naar de arrondissementsrechtbank verwezen wordt, als een exceptie van onbevoegdheid door een verweerder opgeworpen werd en de voorwaarden van art. 639 Ger.W. vervuld zijn⁹³. Zoals reeds aangetoond is, veronderstelt dit enerzijds de ontvankelijkheid van de exceptie en anderzijds het optreden van de eiser, al is het op verzet.

VEROUGSTRAETE poneert dat de verweerder de rechter kan suggereren de zaak ambtshalve naar het voorzitterscollege te verwijzen⁹⁴. Hij kan inderdaad deze verwijzing suggereren onder meer door een exceptie van onbevoegdheid op te werpen die niet beantwoordt aan de voorwaarden gesteld door de artikelen 854 en/of 855 Ger.W. Deze exceptie dient dan door de rechter niet-ontvankelijk verklaard te worden. Indien het door de verweerder opgeworpen middel een middel is dat door de rechter ambtshalve dient aangevoerd te worden, gelast hij overeenkomstig art. 640 Ger.W. de verwijzing van de zaak naar de arrondissementsrechtbank. Deze oplossing stelt VEROUGSTRAETE voor aan de verweerder die een vlugge oplossing van het geschil verlangt en daarom de onbevoegdheid niet op een geldige wijze wil opwerpen om te ontsnappen aan de keuze van de eiser. Deze motivering lijkt echter niet zeer geloofwaardig. Gewoonlijk immers heeft de verweerder er alle belang bij de procedure te remmen. Zelfs wanneer de verweerder ervan overtuigd is dat steeds de voorkeur moet gegeven worden aan een verwijzing naar de arrondissementsrechtbank, dan nog heeft hij er geen enkel belang bij dat

⁹¹ FETTWIS A., *Droit judiciaire privé*, 1971, p. 28; STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 218, nr. 458.

⁹² FETTWIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence. C.J.*, Namur, 1969, p. 68; CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 421; FETTWIS A., *Bevoegdheid*, p. 10, nr. 16; Rb. Luik, 14 december 1973, J. Liège, 1973-74, 245.

⁹³ FETTWIS A., *Bevoegdheid*, p. 9, voetnoot 37.

⁹⁴ VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 92.

dit ambtshalve geschiedt. Hij dient tevens rekening te houden met het feit dat, indien de eiser opteert voor de toepassing van art. 639, 3e lid, Ger.W., de beslissing van de rechter vatbaar blijft voor elk rechtsmiddel. Waarom zou de verweerder dan nog willen ontsnappen aan de keuze van de eiser?

Trouwens, een dergelijke stelling is duidelijk in strijd met de bedoeling van de wetgever.

Algemeen wordt echter terecht aanvaard dat de rechter tot de ambtshalve verwijzing naar de arrondissementsrechtbank kan komen als het openbaar ministerie in zijn advies tot de onbevoegdheid concludeert⁹⁵.

25. De rechter moet ambtshalve de verwijzing gelasten welke ook de houding van de eiser moge zijn. Terecht meent VEROUGSTRAETE dat de beslissing van de rechter geenszins mag afhangen van de houding van de eiser⁹⁶. Het algemeen en onbeperkt karakter van art. 640 Ger.W. moet inderdaad bewaard blijven. Het betreft hier immers een aangelegenheid die de openbare orde raakt en daarom strikt moet geïnterpreteerd worden. Hier ligt trouwens het grondig onderscheid tussen de artt. 639 en 640 Ger.W. Een combinatie van beide artikelen is uitgesloten. De houding van de eiser is slechts determinerend voor de toepassing van art. 639 Ger.W. Dan hangt de beslissing van de rechter af van de keuze van de eiser. Art. 640 Ger.W. echter veronderstelt juist de afwezigheid van enig middel opgeworpen door de verweerder. Indien de verweerder een ontvankelijke exceptie van onbevoegdheid opgeworpen heeft en de eiser reageert niet, dan nog kan de rechter art. 640 Ger.W. niet toepassen, zelfs als het middel de openbare orde raakt, tenzij dit verschilt van de opgeworpen onbevoegdheid⁹⁷.

Kortom, de ambtshalve verwijzing naar de arrondissementsrechtbank overeenkomstig art. 640 Ger.W. geschiedt alleen op initiatief van de rechter zonder tussenkomst van de eiser of van de verweerder, maar in voorkomend geval wél op advies van het openbaar ministerie. De rechter statueert zelf niet, maar verwijst onmiddellijk naar de arrondissementsrechtbank om over het middel te beslissen. De rechter moet er zich immers toe beperken vast te stellen dat zijn bevoegdheid twijfelachtig is⁹⁸.

26. Daar de rechter meestal slechts tijdens het be raad aan zijn bevoegdheid begint te twifelen, rijst de vraag of hij de debatten al dan niet moet heropenen. De rechter moet dit immers ambtshalve bevelen op grond van een exceptie die de partijen voor hem niet hebben ingeroepen (art. 774, 2e lid, Ger.W.) en men kan zich afvragen, of de rechter die art. 640 Ger.W. toepast, niet een zodanige exceptie opwerpt⁹⁹. In het verslag HERMANS¹⁰⁰ wordt niettemin duidelijk gesteld dat er dan voor de rechter geen reden toe bestaat om een heropening van de debatten te bevelen. Hij doet immers geen uitspraak over de eis of over de exceptie die hij ambtshalve opwerpt. De partijen worden uitgenodigd om hun middelen ten aanzien van de exceptie voor de arrondissementsrechtbank te doen gelden. Hierover zijn rechtsleer en rechtspraak het eens¹⁰¹: de rechter die meent ambtshalve zijn onbevoegdheid te moeten opwerpen, moet geen heropening van de debatten bevelen. Hij moet de zaak rechtstreeks naar de arrondissementsrechtbank verwijzen overeenkomstig art. 640 Ger.W.

Nochtans is een ambtshalve heropening van de debatten mogelijk. Het past dat de rechter de heropening beveelt om de partijen de mogelijkheid te geven uitleg te verstrekken nopens een tijdens de debatten niet besproken probleem en waarvan de oplossing de beoordeling omtrent de bevoegdheid afhankelijk stelt¹⁰². Deze procedure kan nuttig aangewend worden om elke nodeloze verwijzing naar het voorzitterscollege te vermijden. De rechter dient dan zijn soeverein appreciatie recht uit te oefenen.

27. Als tweede voorwaarde voor de toepassing van art. 640 Ger.W. wordt gesteld dat het middel ofwel de openbare orde raakt ofwel in een bijzondere wettekst voorkomt.

Dit betekent op de eerste plaats dat de rechter art. 640 Ger.W. slechts kan toepassen wanneer het gaat om een regel van materiële bevoegdheid of in voorkomend geval om een regel van territoriale bevoegdheid die de openbare orde raakt.

Slechts de arbeidsrechtbank, de rechtbank van

⁹⁵ STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 218, nr. 458; FETTWEIS A., a.w., p. 10, 16; FETTWEIS A., *Droit judiciaire privé*, p. 28; FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence*, C.J., Namur, 1969, 68.

⁹⁶ VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 93; anders: FETTWEIS A., *L'organisation judiciaire et la compétence d'attribution. Etude du projet du C.J.*, Seminaire Ligneuville, 1966, p. 56, voetnoot 2.

⁹⁷ FETTWEIS A., *Bevoegdheid*, p. 15, 17; STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 220, 464; FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence*, C.J., Namur, 1969, p. 68.

⁹⁸ FETTWEIS A., *Bevoegdheid*, p. 10, 16; Vred. Beringen, 30 april 1971, R.W., 1970-71, 1971; Arrond. Dendermonde, 20 juni 1973, R.W., 1974-75, 316.

⁹⁹ CHABOT-LEONARD D., "La nature de la décision de renvoi au tribunal d'arrondissement", J.T., 1973, 637; zie nochtans de dikwijls onduidelijke formulering van de desbetreffende vonnissen.

¹⁰⁰ Verslag HERMANS, Parl. Besch., Kamer, 1966-67, 1 juni 1967, 59 (65-66) nr. 49, p. 110, art. 640 Ger.W.

¹⁰¹ CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 424; STORME M., DE CORTE R., a.w., p. 218, 459; FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires et la compétence*, C.J., Namur, 1969, p. 71; VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 92; Arrond. Leuven, 12 mei 1971, B.R.H., 1971-72, 1803; Vred. Harelbeke, 30 maart 1972, R.W., 1971-72, 1803; zie nochtans Cass., 1 oktober 1971, R.W., 1971-72, 1305.

¹⁰² VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 92; FETTWEIS A., a.w., p. 71; FETTWEIS A., *L'organisation judiciaire et la compétence d'attribution. Etude du projet du C.J.*, Seminaire Ligneuville, 1966, p. 56; Kh. Brussel, 5 oktober 1971, B.R.H., 1971, I-699.

koophandel en de vrederechter kunnen bij stilzwijgen van de partijen ambtshalve de verwijzing van de zaak naar de arrondissementsrechtbank vorderen, indien zij van oordeel zijn dat zij krachtens het beginsel van beperktheid van hun materiële bevoegdheid een middel dienen op te werpen dat op hun onbevoegdheid berust¹⁰³.

Gelet op haar "volheid van bevoegdheid" kan de rechtbank van eerste aanleg slechts in enkele gevallen¹⁰⁴ een middel afgeleid uit haar onbevoegdheid ambtshalve opwerpen¹⁰⁵. Slechts de verweerder kan normaliter voor de rechtbank van eerste aanleg door middel van een ontvankelijke exceptie de onbevoegdheid opwerpen¹⁰⁶. De bewering dat de *exceptie* van onbevoegdheid *ratione materiae* voor de burgerlijke rechtbank niet meer van openbare orde is¹⁰⁷, lijkt echter een te verregaande conclusie die verwarring kan stichten.

28. Behoudens in bepaalde uitzonderingsgevallen¹⁰⁸ moet de rechter bij stilzwijgen van de partijen overeenkomstig art. 640 Ger.W. de zaak verwijzen naar de arrondissementsrechtbank wanneer het middel de openbare orde raakt. Een verwijzing is echter eveneens mogelijk krachtens een bijzondere wettekst.

Art. 630, 3e lid, Ger.W. zegt immers dat de verweerder die niet verschijnt, vermoed wordt de bevoegdheid af te wijzen van de rechter voor wie de zaak aanhangig is. Hierbij rijzen echter twee vragen: vooreerst welke draagwijdte art. 630, 3e lid, Ger.W. heeft, en vervolgens of de rechter al dan niet verplicht is art. 640 Ger.W. toe te passen.

De draagwijdte van art. 630, 3e lid, Ger.W. geeft aanleiding tot felle betwistingen. Enerzijds wordt immers beweerd dat deze bepaling slechts geldt voor de gevallen van de artt. 627 tot 629 Ger.W., waarbij de territoriale bevoegdheid op dwingende wijze is vastgesteld¹⁰⁹. Anderzijds wordt geponoerd dat deze regeling eveneens van toepassing is in de gevallen waarin de wet niet uitdrukkelijk bepaalt welke rechter bevoegd is om van de vordering kennis te nemen¹¹⁰.

De verdedigers van de eerste stelling houden staan dat art. 630 Ger.W. één geheel vormt; het laatste lid is dus slechts toepasselijk op de in het eerste lid

vermelde gevallen. De eerste rechter verwijst dan volgens deze stelling ten onrechte een zaak naar de arrondissementsrechtbank bij verstek van de verweerder, indien de territoriale bevoegdheid bepaald wordt door art. 624 Ger.W.¹¹¹ dat noch van openbare orde noch van dwingend recht is¹¹². Duidelijk wordt door de voorstanders van deze stelling de toepassing van art. 630, 3e lid, Ger.W. beperkt tot de territoriale bevoegdheid van dwingend recht (artt. 627 tot 629 Ger.W.) en – ten onrechte – zelfs tot die van openbare orde (artt. 631 tot 633 Ger.W.).

Het O.M. bij de arrondissementsrechtbank te Brussel heeft in een gemotiveerd advies deze opvatting verdedigd¹¹³. Het beperkt het toepassingsgebied van art. 630, 3e lid, Ger.W. om de volgende redenen: vooreerst meent het dat de opname van dit vermoeden in hoofde van de verweerder in art. 630 Ger.W. en de plaats die dit artikel inneemt in het Gerechtelijk Wetboek duidelijk aantonen dat deze bepaling enkel slaat op de artt. 627 en volgende, Ger.W.; vervolgens is het van mening dat een uitbreiding van het toepassingsgebied van art. 630, 3e lid, Ger.W. leidt tot een ontkrachting van de regels van verstek, zoals geregeld door het Gerechtelijk Wetboek; tenslotte als laatste argument voert het aan dat heel de procedure kan ontredderd worden wanneer aanvaard wordt dat, telkens als de verweerder niet verschijnt, vermoed wordt dat hij de bevoegdheid van de rechter bij wie de zaak aanhangig is, afwijst.

Terecht wijst FETTWEIS¹¹⁴ erop dat bij verstek van de verweerder deze geacht wordt de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de eis te betwisten. De rechter dient alsdan na te gaan of de conclusie van de eiser rechtmatig en gegrond voorkomt en in het kader van dit onderzoek zijn bevoegdheid te controleren. De auteur meent dat deze verplichting zo evident is dat art. 150 Rv. zelfs niet in het Gerechtelijk Wetboek opgenomen werd¹¹⁵. Ook KOHL poneert dat de rechter bij verstek van de verweerder verplicht is ambtshalve zijn bevoegdheid te onderzoeken. Zelfs wanneer het bevoegdheidsregels betreft die noch van dwingend recht zijn, noch de openbare orde raken¹¹⁶.

Een cassatiearrest ligt aan deze redenering ten grondslag¹¹⁷. Het Hof van Cassatie oordeelde immers dat de rechter verplicht is na te gaan of de eis rechtmatig en gegrond voorkomt, alvorens deze bij verstek van de verweerder toe te kennen. De bewering dat het verstek van de verweerder neerkomt op het vermoeden

¹⁰³ DE BAECK C., a.w., p. 93.

¹⁰⁴ FETTWEIS A., *Bevoegdheid*, p. 56, nrs. 78 en volgende.

¹⁰⁵ De rechtbank van eerste aanleg heeft slechts een "volheid van bevoegdheid" *ratione materiae*; zie Cass., 23 mei 1973, T.S.R., 1973, 114.

¹⁰⁶ Cass., 2 januari 1969, Pas., 1969, I, 393.

¹⁰⁷ Zie nochtans FETTWEIS A., a.w., nr. 76-77.

¹⁰⁸ FETTWEIS A., a.w., nrs. 25 tot 40.

¹⁰⁹ Arrond. Brussel, 15 maart 1971, J.T., 1971, 573; Arrond. Leuven, 12 mei 1971, B.R.H., 1971, I-688; Arrond. Hasselt, 10 april 1972, R.W., 1972-73, 178; Arbh. Luik, 26 juni 1972, J. Liège, 1972-73, 267; zie tevens Arbrb. Tongeren, 29 januari 1971, T.S.R., 1971, 81.

¹¹⁰ Arrond. Antwerpen, 22 mei 1973, nr. 263, niet gepubliceerd; anders: Arrond. Antwerpen, 20 februari 1973, nr. 233, R.W., 1973-74, 1209.

¹¹¹ Arrond. Hasselt, 10 april 1972, R.W., 1972-73, 178.

¹¹² Arrond. Leuven, 12 mei 1971, B.R.H., 1971, I-688.

¹¹³ Arrond. Brussel, 15 maart 1971, J.T., 1971, 573.

¹¹⁴ FETTWEIS A., a.w., p. 13, nr. 18.

¹¹⁵ FETTWEIS A., "Les sanctions du formalisme dans le C.J.", J.T., 1970, 79, nr. 16; CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 420, voetnoot 173.

¹¹⁶ KOHL A., "Pouvoirs et devoirs du juge statuant par défaut. Application des principes au respect des règles de compétence territoriale", J.T., 1972, 331-332.

¹¹⁷ Cass., 30 april 1936, Pas., 1936, I, 228, met noot P.L.

den dat deze zich niet wil verweren leidt tot een ongemotiveerde uitspraak. De rechter moet bij verstek van de verweerder steeds onderzoeken of de eis in voorkomend geval niet strijdig is met de wet, zelfs wanneer deze niets met de openbare orde te maken heeft¹¹⁸. In geval van verstek van de verweerder is aldus de taak van de rechter veel ruimer.

De voorbereidende teksten zijn wat de interpretatie van art. 630, 3e lid, Ger.W. betreft, niet zeer duidelijk. Terwijl in de verslagen van VAN REEPINGHEN en van DE BAECK¹¹⁹ eerder de eerste stelling wordt aanvaard, kan het verslag HERMANS¹²⁰ wél als argument voor de tweede stelling vermeld worden. Hij zegt immers dat de bedoeling van die tekst erin bestaat de rechten van verdediging te waarborgen, en namelijk te voorkomen dat de verweerders, die op grote afstand wonen, zich moeten verplaatsen alleen maar om de bevoegdheid van de rechtbank te komen betwisten, wat ontegenzeggelijk hun verdedigingsrechten in het gedrang zou brengen.

Het verstek van de verweerder maakt echter slechts een vermoeden *iuris tantum* uit. Zo kan de rechter zich niet onbevoegd verklaren indien de eiser het bewijs levert van het bestaan van een overeenkomst¹²¹. Het onderzoek van de rechter blijft beperkt tot een controle van zijn bevoegdheid aan de hand van de stukken van het dossier¹²². Een getuigenverhoor of een deskundig onderzoek komen vanzelfsprekend niet in aanmerking. Het overleggen van bepaalde stukken kan echter wel door de rechter bevolen worden (bv. facturen).

Kortom, de rechter dient bij verstek van de verweerder steeds zijn bevoegdheid *ratione loci* te onderzoeken. Hij moet immers steeds de rechten van verdediging in acht nemen. Daarom moet de toepassing van art. 630, 3e lid, Ger.W. uitgebreid worden tot de regels opgenomen in art. 624 Ger.W.

Men moet immers beletten dat de eiser willekeurig en met het oog op eigenbelang de verweerder dagvaardt voor onverschillig welke rechtbank, zo bv. voor de rechtbank van zijn eigen woonplaats.

Een gelijkaardige interpretatie vindt men terug in art. 20, 1e lid, van het Verdrag van 27 september 1968¹²³ tussen de lid-staten van de E.E.G. betreffende

de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken :

"Wanneer de verweerder met woonplaats op het grondgebied van een verdragsluitende staat voor een gerecht van een andere verdragsluitende staat wordt opgeroepen en niet verschijnt, verklaart de rechter zich ambtshalve onbevoegd indien zijn bevoegdheid niet berust op de bepalingen van dit verdrag."^{124, 125}

29. Ongeacht de draagwijdte gegeven aan art. 630, 3e lid, Ger.W. moet onderzocht worden welke houding de rechter dient aan te nemen, wanneer hij een middel dient aan te voeren dat uit zijn onbevoegdheid voortkomt. De arrondissementsrechtbanken van Luik en Gent¹²⁶ menen, dat overeenkomstig art. 630, 3e lid, Ger.W. het vermoeden dat de verweerder de bevoegdheid afwijst aanleiding geeft tot de toepassing van art. 639 en niet van art. 640 Ger.W. Het betreft immers steeds bepalingen die niet van openbare orde zijn ; de artikelen 631 tot 633 Ger.W. moeten immers steeds ambtshalve onderzocht worden en dan wordt in voorkomend geval art. 640 Ger.W. toegepast. De eiser moet in die veronderstelling de exceptie van onbevoegdheid *ratione loci* beantwoorden. Wanneer hij niet reageert of de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank niet vraagt, dient de rechter zelf te statuëren¹²⁷ en niet ambtshalve te verwijzen naar de arrondissementsrechtbank.

Terecht werpt KOHL¹²⁸ op dat een dergelijke opvatting geen steek houdt. Men moet immers een duidelijk onderscheid maken tussen een procedure op tegenspraak en bij verstek. Art. 639 Ger.W. kan slechts toegepast worden als de zaak op tegenspraak behandeld wordt. Daar bij verstek van de verweerder de rechter de eis moet onderzoeken, werpt hij in voorkomend geval de onbevoegdheid op en dient hij dan overeenkomstig art. 640 Ger.W. de zaak naar het voorzitterscollege te verwijzen.

De toepassing van art. 639 Ger.W. kan trouwens moeilijk verdedigd worden, omdat aldus ook afgeweken wordt van de algemene regels inzake de excepties van onbevoegdheid. Het is immers duidelijk dat

JENARD, *Parl. Besch., Kamer*, 1969-70, nr. 553-1, p. 66 ; LE GRELLE R., *De bevoegdheidsregels tegenover verweerders met woonplaats binnen de gemeenschap*, Studiedag K.U.L., Gewijzigde bevoegdheids- en exequaturregels, p. 35.

¹²⁴ Art. 20, lid 1, slaat niet enkel op de exclusieve en bijzondere bevoegdheidsregels, maar tevens op de algemene bepalingen inzake bevoegdheid en de door de partijen aangegeven bevoegde rechters.

¹²⁵ Wanneer een rechtbank zich *ratione loci* onbevoegd acht op grond van een internationale bevoegdheidsregel, moet ze vanzelfsprekend haar materiële bevoegdheid niet meer onderzoeken : Arbrb. Brussel, 4 december 1973, *J.T.*, 1974, 103.

¹²⁶ Arrond. Luik, 6 januari 1971, *J.T.*, 1972, 321 ; Arrond. Gent, 2 augustus 1971, nr. 16, niet gepubliceerd ; zie tevens DENEZ G., *a.w.*, 166 ; DENEZ G., noot onder Arbrb. Charleroi, 29 maart 1971, *J.T. Trav.*, 1971, 153.

¹²⁷ Toepassing dan van art. 660 Ger.W.

¹²⁸ KOHL A., *a.w.*, p. 331, voetnoot 37.

¹¹⁸ Anders. DE CORTE R., *Sancties tegen een onwillige procespartij*, Gent, 1971, p. 14, nr. 19 c.

¹¹⁹ VAN REEPINGHEN CH., *a.w.*, p. 251 ; DE BAECK C., *a.w.*, p. 106-107, art. 630 Ger.W.

¹²⁰ HERMANS, *a.w.*, p. 110, art. 630 Ger.W.

¹²¹ DE BAECK C., *a.w.*, p. 107.

¹²² KOHL A., *a.w.*, p. 332.

¹²³ Verdrag van 27 september 1968, W. 13 januari 1971 ; zie omzendbrief van de Minister van Justitie aan de heren procureurs-generaal bij de hoven van beroep dd. 25 januari 1973, *Staatsblad*, 1 februari 1973 ; zie WESER M., "La convention communautaire sur la compétence judiciaire et l'exécution des décisions réalise-t-elle la libre circulation des jugements dans le Marché Commun ?", *J.T.*, 1973, 232 ; DROZ G., *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun*, Paris, 1972, p. 158, nr. 247 e.v. ; Verslag

de niet-verschijnende verweerder de naar zijn oordeel bevoegde rechter niet kan aanwijzen.

Wanneer de verweerder niet verschijnt en de rechter oordeelt dat hij onbevoegd is, moet hij art. 640 Ger.W. toepassen.

Aldus blijkt duidelijk dat op de voorwaarde voor de toepassing van art. 640 Ger.W., namelijk dat het middel de openbare orde raakt, art. 630, 3e lid, Ger.W. een belangrijke uitzondering is. De rechter moet dan immers ambtshalve een middel aanvoeren dat vreemd is aan de openbare orde¹²⁹.

30. Wanneer de rechter overeenkomstig art. 640 Ger.W. ambtshalve de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank gelast, gebeurt dat normaal bij vonnis en niet bij eenvoudige vermelding op het zittingsblad¹³⁰.

In tegenstelling met art. 639 Ger.W. vermeldt art. 640 Ger.W. geenszins de formaliteiten die met een ambtshalve verwijzing naar de arrondissementsrechtbank gepaard gaan. DE BAECK¹³¹ schreef in zijn verslag dat zoals in het geval van art. 639 Ger.W. de verwijzing plaatsheeft zonder vonnis, door een vermelding op het zittingsblad en de verzending van het dossier aan de voorzitter van de arrondissementsrechtbank door toedoen van de griffier. Ook CHABOT-LEONARD is van oordeel, dat bij de toepassing van art. 640 Ger.W. een eenvoudige vermelding op het zittingsblad voldoende is. Zij meent dat de beslissing van de rechter dan geen rechtsprekende handeling uitmaakt, wat volgens haar blijkt uit het feit dat de beslissing niet voor enig rechtsmiddel vatbaar is¹³².

Men is meestal van deze stelling afgeweken, omdat de uiteenzetting van het bevoegdheidsincident in een vonnis bijzonder nuttig kan zijn om het onderzoek van het probleem door de arrondissementsrechtbank te vergemakkelijken¹³³.

Tevens moet men in voorkomend geval rekening houden met het advies van het O.M. in mededeelbare vorderingen. Het zittingsblad bevat geenszins dit advies, terwijl het vonnis dit op straffe van nietigheid overeenkomstig art. 780 Ger.W. moet vermelden.

Tenslotte moet erop gewezen worden dat de uitspraak van een rechter normaliter in een vonnis opgenomen wordt. Een vermelding op het zittingsblad is een uitzondering op de algemene regel die strikt moet

geïnterpreteerd worden en slechts geldt in de wettelijk voorgeschreven gevallen.

Gelet echter op de afwezigheid van een duidelijke wettekst is het niet-ontvankelijk verklaren van een verwijzing bij eenvoudige vermelding op het zittingsblad moeilijk te verantwoorden¹³⁴.

Het vonnis is niet vatbaar voor enig rechtsmiddel, omdat het slechts een maatregel van inwendig beheer betreft¹³⁵. *De lege ferenda* dient dit wettelijk bepaald te worden om elke schorsing bij de arrondissementsrechtbank te vermijden.

Indien de rechter ambtshalve een middel opwerpt dat uit zijn onbevoegdheid voortkomt, moet hij geenszins de naar zijn oordeel bevoegde rechter aanwijzen. Art. 855 Ger.W. legt immers deze verplichting alleen op aan de partij die de bevoegdheid van de rechter, voor wie de zaak aanhangig is, afwijst¹³⁶. Dit kan echter betreurd worden, daar de argumenten die men ten aanzien van een partij aanhaalt evenzeer ten aanzien van een rechter kunnen gelden.

B. Procedure voor de arrondissementsrechtbank

31. Op initiatief hetzij van de partijen, hetzij van de rechter zelf wordt een zaak naar de arrondissementsrechtbank verwezen, opdat over het middel beslist worde. De verwijzing geschiedt ofwel door een eenvoudige vermelding op het zittingsblad ofwel bij vonnis. De zaak wordt bij het voorzitterscollege aanhangig gemaakt door de verzending van het dossier van de rechtspleging aan de voorzitter van de rechtbank door toedoen van de griffier.

32. De procedure is zeer eenvoudig geregeld. Een nieuwe dagvaarding is uitgesloten, aangezien de exceptie van onbevoegdheid opschortend werkt¹³⁷. Binnen acht dagen na de uitspraak van de beslissing tot verwijzing naar de arrondissementsrechtbank zendt de griffier het dossier van de rechtspleging aan de griffier van het voorzitterscollege (art. 661 Ger.W.)¹³⁸. Of hij van deze beslissing tot verwijzing zoveel exemplaren als er partijen in het geding zijn erbij moet voegen, kan betwist worden¹³⁹.

Aldus wordt de zaak ambtshalve en zonder kosten op de rol van de arrondissementsrechtbank gebracht

¹²⁹ FETTWIS A., *Droit judiciaire privé*, 1971, p. 28, voetnoot 1.

¹³⁰ Arrond. Leuven, 12 mei 1971, *B.R.H.*, 1971, I-688; Arrond. Luik, 15 maart 1973, *J.T.*, 1973, 636.

¹³¹ DE BAECK C., *a.w.*, p. 108, art. 640 Ger.W.

¹³² CHABOT-LEONARD D., "La nature de la décision de renvoi au tribunal d'arrondissement", *J.T.*, 1973, 637.

¹³³ FETTWIS A., *Bevoegdheid*, p. 34, nr. 46; anders: CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, 638; bij toepassing van art. 639 Ger.W. is een vermelding op het zittingsblad voldoende, omdat partijen normaliter voor de eerste rechter conclusies i.v.m. de bevoegdheid genomen hebben.

¹³⁴ Anders: Arrond. Luik, 15 maart 1973, *J.T.*, 1973, 636.

¹³⁵ VEROUWSTRAETE W., *a.w.*, p. 93; Arrond. Verviers, 20 september 1974, *J.T.*, 1974, 714.

¹³⁶ CHABOT-LEONARD D., "Le règlement des incidents de compétence. La solution adoptée par le C.J.", *Ann. F. Dr. Liège*, 1969, p. 422, voetnoot 178; CHABOT-LEONARD D., "La nature de la décision de renvoi au tribunal d'arrondissement", *J.T.*, 1973, 638, voetnoot 32.

¹³⁷ FETTWIS A., *a.w.*, nr. 41.

¹³⁸ Deze termijn is echter niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.

¹³⁹ Men kan immers zeggen dat art. 639, 2e lid, Ger.W. deze bepaling niet inhoudt en aldus impliciet afwijkt.

(art. 662, 1e lid, Ger.W.)¹⁴⁰. Hoewel de procedure voor dit college inderdaad zonder kosten verloopt, dient men wél rekening te houden met de aanvullende vaste rechtsplegingsvergoeding die verschuldigd is in geval van verwijzing van een zaak naar de arrondissementsrechtbank (art. 1022 Ger.W.)¹⁴¹.

Dadelijk na ontvangst van het dossier bepaalt de voorzitter van de arrondissementsrechtbank ambtshalve dag en uur van de zitting. De partijen moeten, binnen de gewone termijn van dagvaarding in kort geding, voor de rechtbank verschijnen om over het middel te horen beslissen. Zij worden door de griffier opgeroepen bij gerechtsbrief en in voorkomend geval krijgen hun advocaten er kennis van bij gewone brief (art. 641 Ger.W.)¹⁴². Daar deze rechtspleging ontsnapt aan de wil van de partijen, kan de kennisgeving bij gerechtsbrief niet vervangen worden door een betekening op verzoek van de partij aan wie de betekening toekomt¹⁴³.

De partijen moeten binnen de gewone termijn van dagvaarding in kort geding voor de arrondissementsrechtbank verschijnen. Deze termijn bedraagt ten minste twee dagen (art. 1035, 2e lid, Ger.W.). Daar er in art. 641 Ger.W. slechts sprake is van de *gewone* termijn van dagvaarding kan men beweren, dat deze termijn van twee dagen niet verlengd kan worden overeenkomstig art. 55 Ger.W. ten aanzien van de partij die in België noch woonplaats, noch verblijfplaats, noch gekozen woonplaats heeft. Aldus kan echter het debat voor de arrondissementsrechtbank in voorkomend geval zijn contradictoir karakter verliezen. Deze nogal strakke regeling kan slechts aanvaard worden in het licht van de door de wetgever beoogde procedure om snel bevoegdheidsincidenten te beslechten. Een verkorting van de gewone termijn overeenkomstig art. 1036 Ger.W. komt voor de arrondissements-

rechtbank eveneens niet in aanmerking. Het betreft dan immers nogmaals een buitengewone termijn van dagvaarding in kort geding.

In de praktijk wordt bij het bepalen van de rechtsdag een langere termijn in acht genomen. Deze termijn is immers op de eerste plaats afhankelijk van de zittingsdag van het voorzitterscollege¹⁴⁴. Terecht wijst VAN LENNEP erop dat de voorzitter in voorkomend geval het gepast zal achten minstens in twee zittingen per week te voorzien¹⁴⁵. Hij stelt deze regeling voor om de termijn van twee dagen niet te *overschrijden* wat naar zijn mening zou indruisen tegen de bedoelingen van de wetgever en de letter van de wettekst. Zijn redenering lijkt echter onjuist, hoewel de bewoording van art. 641, 1e lid, Ger.W. een dergelijke interpretatie mogelijk maakt. De uitdrukking "*binnen* de gewone termijn ..." moet echter gelezen worden als "*met inachtneming* van de gewone termijn ...". Dit betekent dat de griffier bij de oproeping van de partijen moet rekening houden met een termijn van *minstens* twee dagen, waarbij de vervaldag in deze termijn begrepen is overeenkomstig art. 53, 1e lid, Ger.W. Deze termijn is op straffe van nietigheid voorgeschreven, aangezien de regel inzake de termijnen van dagvaarding eveneens van toepassing is op andere vormen van oproeping die de wet bepaalt (art. 710 Ger.W.)¹⁴⁶.

De Arrondissementsrechtbank te Antwerpen oordeelt dat de termijn van art. 641 Ger.W. niet in acht moet genomen worden, indien de partijen in een spoedeisend geval vrijwillig voor de arrondissementsrechtbank verschijnen¹⁴⁷. In een vrijwillige verschijning voor het voorzitterscollege is wettelijk echter niet voorzien¹⁴⁸, hoewel dit betreurd kan worden, vooral wegens de snelle procedure inzake bevoegdheidsincidenten door de wetgever zelf gewild. Art. 641 Ger.W. maakt aldus door de ambtshalve bepaling van de rechtsdag en de oproeping van partijen door de griffier elk zelfstandig en vrijwillig optreden onmogelijk. Waarom geeft men echter aan de partijen niet de gelegenheid om op eigen initiatief de procedure te versnellen? Een dergelijke oplossing leunt weliswaar eerder aan bij de *buitengewone* termijn van dagvaarding in kort geding opgenomen in art. 1036 Ger.W. dan bij de *gewone* termijn vermeld in art. 641 Ger.W. en opgenomen in art. 1035, 2e lid, 1e zin, Ger.W.

¹⁴⁰ Er is in elk geval geen rolrecht voorgeschreven; art. 269 (1) K.B. nr. 64 dd. 30 november 1939 houdende het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten. Op de uitgiffen, afschriften of uittreksels die in de griffie worden afgegeven wordt er echter wél bij de arrondissementsrechtbank een expeditierecht geheven.

¹⁴¹ Is het echter logisch dat in voorkomend geval de rechtsplegingsvergoeding voor de procedure bij de arrondissementsrechtbank toegekend wordt aan de eisende partij die weliswaar ten gronde, maar niet inzake de bevoegdheid gelijk kreeg?

¹⁴² FETTWIS A., a.w., nr. 49; CHABOT-LEONARD D., "Le règlement de incidents de compétence. La solution adoptée par le C.J.", *Ann. F. Dr. Liège*, 1969, p. 425; STORME M., a.w., p. 135. Wanneer de kennisgeving in een ander taalgebied moet geschieden, dient de griffier vooraf en zo spoedig mogelijk de akte waarvan kennis dient te worden gegeven te laten vertalen (art. 38, 5e lid, W. 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken).

¹⁴³ Art. 46, § 2, Ger.W. is aldus wegens het automatisch karakter van deze incidentele procedure niet van toepassing; FETTWIS A., a.w., nr. 50; STORME M., a.w., t.a.p.; CHABOT-LEONARD D., a.w., t.a.p. Een dergelijke stelling kan echter betwist worden aangezien de wetgever deze afwijking niet uitdrukkelijk opgelegd heeft.

¹⁴⁴ De zittingsdag kan bij K.B. tot vaststelling van het bijzonder reglement voor de arrondissementsrechtbank bepaald worden (zie art. 1 van K.B. 5 december 1974, *Staatsblad*, 17 december 1974, wat de Arrondissementsrechtbank te Brussel betreft).

¹⁴⁵ VAN LENNEP R., *Gerechtelijk Wetboek*, II, *Bevoegdheid*, Antwerpen, 1969, p. 845.

¹⁴⁶ *Anders*: CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 426.

¹⁴⁷ Arrond. Antwerpen, 18 april 1972, nr. 156, niet gepubliceerd.

¹⁴⁸ Art. 706 Ger.W. vermeldt slechts de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank, de rechtbank van koop-handel en de vrederechter.

Ondanks deze termijn van dagvaarding in kort geding blijven de gewone pleegvormen gelden, hoewel de spoedprocedure wél als regel wordt ingesteld¹⁴⁹.

33. Zoals vermeld worden de partijen door de griffier van de arrondissementsrechtbank bij gerechtsbrief opgeroepen. Hoe dienen nu die partijen te verschijnen voor de rechtbank? De algemene regel dat zij kunnen verschijnen hetzij in persoon, hetzij bij advocaat blijft vanzelfsprekend gelden. Of zij vertegenwoordigd kunnen worden door de personen vermeld in art. 728 Ger.W. kan betwist worden. Dit artikel vermeldt immers geenszins de arrondissementsrechtbank, wat leidt tot de conclusie dat dit rechtscollege inzake de verschijning van de partijen gelijkgesteld wordt met de rechtbank van eerste aanleg. In zijn verslag verdedigt DE BAECK¹⁵⁰ echter een andere stelling: hebben de partijen geen advocaat, dan dienen zij zelf de personen te verwittigen die gemachtigd zijn om hen te vertegenwoordigen en, in zaken voor de arbeidsrechten, om voor hen te pleiten. Dit betekent dat de partijen volgens deze stelling voor de arrondissementsrechtbank mogen vertegenwoordigd worden door hun echtgenoot of een bloed- of aanverwant, houder van een schriftelijke volmacht en speciaal door de rechter toegelaten, alsmede in voorkomend geval door de afgevaardigde van een representatieve organisatie van arbeiders of bedienden die een schriftelijke volmacht heeft.

Met DE BAECK kan men zeggen, dat deze laatste er toe gemachtigd zal zijn voor de arrondissementsrechtbank de zaken te volgen die ernaar verwezen worden door de arbeidsrechtbank, en er te pleiten. De griffier geeft echter slechts kennis van de oproeping van de partijen aan hun advocaten (art. 641, 2e lid, Ger.W.)¹⁵¹. De gemachtigde vertegenwoordigers moeten dan door de partijen zelf verwittigd worden. Het voorstel van DE BAECK inzake de vertegenwoordiging van de partijen wijst enerzijds op een lacune in de wetgeving, maar lost anderzijds niet alle problemen op die een dergelijke vertegenwoordiging met zich brengt. Zo kan een partij in een geding voor een arbeidsgerecht vertegenwoordigd worden door een vakbondsafgevaardigde die voor dit gerecht in haar naam alle handelingen verricht die bij deze vertegenwoordiging behoren, pleit en alle mededelingen ontvangt betreffende de behandeling en de berechting van het geschil (art. 728, 3e lid, Ger.W.). Indien nu een geschil ontstaat in verband met de bevoegdheid van de rechter voor wie de zaak aanhangig is, en de zaak wordt naar de arrondissementsrechtbank verwezen, dan kan volgens DE BAECK de partij verder vertegenwoordigd worden door de vakbondsafgevaardigde. Een dergelijke oplossing is trouwens geïnspireerd door de sociale en economi-

sche stromingen die mede het Gerechtelijk Wetboek in een definitieve vorm gegoten hebben. Quid echter indien de arrondissementsrechtbank van oordeel is dat de arbeidsrechtbank onbevoegd is en de zaak verwijst naar een ander rechtscollege? Daar de vakbondsafgevaardigde slechts mag optreden voor de arbeidsrechten, wordt de partij in de steek gelaten¹⁵². Ofwel verschijnt zij in persoon, ofwel spreekt zij een advocaat aan, wat alvast financiële lasten met zich brengt.

De wetgever heeft spijtig genoeg het probleem van de vertegenwoordiging van de partijen voor de arrondissementsrechtbank niet opgelost. Hopelijk is dit te wijten aan vergetelheid en niet aan een onverantwoord ontwijken van het probleem. Om deze leemte te vullen kan men zeggen, dat de verschijning van de partijen voor het voorzitterscollege geregeld moet worden zoals voor de rechter bij wie de zaak aanhangig was.

34. De arrondissementsrechtbank doet onverwijld uitspraak (art. 641, 3e lid, Ger.W.). Verdaging is slechts mogelijk in uitzonderlijke omstandigheden die verband houden met de ingewikkeldheid van het probleem¹⁵³. Heropening van de debatten is in voorkomend geval eveneens mogelijk. Deze kan echter slechts ambtshalve bevolen worden, aangezien de rechtspleging voor de arrondissementsrechtbank iets automatisch heeft waardoor elk initiatiefrecht aan de partijen ontnomen wordt. Tegen deze beslissing zou geen hoger beroep mogen openstaan¹⁵⁴.

De afwezigheid van de partijen overeenkomstig art. 641 Ger.W. opgeroepen belet de arrondissementsrechtbank niet te beslissen over het middel¹⁵⁵. De rechtbank houdt immers geen rekening met wat de partijen schikt, want de gang van de rechtspleging ontsnapt aan de wil van de partijen zodra de zaak bij het voorzitterscollege aanhangig is tot de inschrijving op de rol van de rechtbank waarnaar verwezen wordt¹⁵⁶. De arrondissementsrechtbank dient echter steeds ambtshalve te onderzoeken vooreerst of ze bevoegd is, vervolgens of de verwijzing ontvankelijk is en tenslotte of de partijen behoorlijk werden opgeroepen.

FETTWEIS meent dat conclusies niet nodig zijn gezien het snelle en bondig debat. Nochtans wordt algemeen beweerd, dat een vonnis slechts kan gewezen worden nadat conclusies neergelegd zijn, tenzij de

¹⁵² Dit geldt vanzelfsprekend niet wanneer het enkel een onbevoegdheid *ratione loci* betreft.

¹⁵³ FETTWEIS A., *a.w.*, nr. 51; CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, p. 425; STORME M., *a.w.*, p. 135; het adagium "le criminel tient le civil en état" geldt in beginsel niet voor de arrondissementsrechtbank, daar het voorzitterscollege alleen maar beslist over de bevoegdheid en geenszins over de grond van de zaak.

¹⁵⁴ Weliswaar dan in strijd met art. 776 Ger.W., dat het hoger beroep tegen een ambtshalve heropening van debatten onmogelijk maakt, en art. 642 Ger.W., dat slechts de beslissingen van de arrondissementsrechtbank *inzake bevoegdheid* vermeldt.

¹⁵⁵ FETTWEIS A., *a.w.*, nr. 51.

¹⁵⁶ FETTWEIS A., *a.w.*, *t.a.p.*

¹⁴⁹ VAN LENNEP R., *a.w.*, *t.a.p.*

¹⁵⁰ DE BAECK C., *a.w.*, art. 641 Ger.W., p. 108.

¹⁵¹ De wetgever beperkt immers de kennisgeving van de griffier steeds tot die aan de advocaat van de partijen.

zaak op de inleidende zitting behandeld is¹⁵⁷. Een bijkomende uitzondering maken voor een zaak behandeld voor de arrondissementsrechtbank is trouwens niet wenselijk. De partijen hebben er immers in bepaalde gevallen alle belang bij het voorzitterscollege degelijk te kunnen inlichten. Dit is des te meer het geval als de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank ambtshalve geschiedde zonder heropening van de debatten voor de eerste rechter. Trouwens, FETTWEIS en CHABOT-LEONARD menen dat bij verhuizing de advocaat een nota dient te bezorgen aan de rechtbank, na een voorafgaande kennisgeving aan de tegenpartij¹⁵⁸.

Hoewel de procedure voor de arrondissementsrechtbank ontsnapt aan de wil van de partijen, behouden dezen het recht op afstand van het geding¹⁵⁹: een partij kan immers uitdrukkelijk of stilzwijgend afzien van de rechtspleging die ze begonnen is met een hoofdvordering of met een tegenvordering zonder het recht zelf prijs te geven (artt. 820 en 824 Ger.W.). Dit betekent echter dat in geval van betwisting de afstand ingewilligd of in voorkomend geval geweigerd wordt bij beslissing van de rechter (art. 825, 2e lid, Ger.W.), wat aantoont dat de arrondissementsrechtbank zich niet uitsluitend zou uitspreken over bevoegdheidsgeschillen. Een afstand van geding die aangenomen wordt, houdt van rechtswege in dat de partijen ermee instemmen dat de zaken over en weder in dezelfde staat worden teruggebracht alsof er geen geding geweest was (art. 826, 1e lid, Ger.W.).

Een doorhaling doet het geding vervallen (art. 730 *in fine* Ger.W.). Het voorzitterscollege kan echter geen zaak op de algemene rol doorhalen, zelfs met instemming van de partijen¹⁶⁰. De zaak moet derhalve terug verwezen worden naar het gerecht waar ze op de algemene rol ingeschreven is. Een dergelijke verwijzing kan gebeuren door een eenvoudige vermelding op het zittingsblad¹⁶¹.

De arrondissementsrechtbank kan echter wél een zaak van haar rol weglaten¹⁶², indien bij de behandeling blijkt dat de zaak abnormaal lang aansleept, wat

zeer uitzonderlijk is. De weglating van de rol doet noch het recht noch het geding vervallen (art. 730 *in fine* Ger.W.). De meest gereede partij kan de zaak opnieuw op de rol brengen zonder andere formaliteiten dan een verzoek aan de voorzitter van de rechtbank. Daar het middel waarover de arrondissementsrechtbank dient te beslissen een opschortend karakter heeft, is zulke weglating niet wenselijk. Deze procedure is echter niet te vermijden zolang de wetgever niet bepaalt dat onder meer tegen een verwijzing van een zaak naar de arrondissementsrechtbank geen hoger beroep openstaat.

C. Uitspraak en rechtsmiddelen

35. In beginsel beslist de arrondissementsrechtbank dadelijk na het eventueel pleidooi van de advocaten en het verplicht advies van het openbaar ministerie¹⁶³. Het voorzitterscollege dient immers onverwijld uitspraak te doen. Op deze verplichting is echter geen sanctie gesteld¹⁶⁴. Bevoegdheidsincidenten zijn trouwens dikwijls niet gemakkelijk op te lossen en vragen om bedenktijd. De voorzitter bepaalt dan de dag waarop het vonnis zal worden uitgesproken overeenkomstig art. 770 Ger.W. Vanzelfsprekend moet deze termijn zeer kort gehouden worden¹⁶⁵.

36. De arrondissementsrechtbank doet uitsluitend uitspraak over het middel. Deze beslissing betreffende de bevoegdheid geschiedt bij vonnis. Dit houdt de verwijzing van de zaak in naar de bevoegde rechter die het voorzitterscollege aanwijst, tenzij de zaak niet tot de bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort of voor een buitenlandse rechter moet worden gebracht (art. 660, 1e lid, Ger.W.)¹⁶⁶. Binnen acht dagen na de uitspraak van het vonnis zendt de griffier van de arrondissementsrechtbank bij gewone brief een niet ondertekend afschrift van het vonnis aan elke partij of in voorkomend geval aan hun advocaten (art. 792 Ger.W.)¹⁶⁷. Tevens stuurt hij binnen acht dagen na de uitspraak van de beslissing het dossier van de rechtspleging aan de griffier van het aangewezen rechtcollege (art. 661, 1e lid, Ger.W.)¹⁶⁸. Hij voegt

¹⁵⁷ De bepalingen van de artt. 735, 2e lid, en 741 Ger.W. zijn echter niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.

¹⁵⁸ FETTWEIS A., *a.w.*, p. 36, nr. 51; CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, p. 425.

¹⁵⁹ FETTWEIS A., *a.w.*, *t.a.p.*

¹⁶⁰ Arrond. Antwerpen, 23 november 1971, nr. 110, niet gepubliceerd.

¹⁶¹ Arrond. Antwerpen, 23 mei 1972, nr. 161, niet gepubliceerd; Arrond. Antwerpen, 13 juni 1972, nr. 169, niet gepubliceerd; Arrond. Antwerpen, 13 juni 1972, nr. 170, niet gepubliceerd.

¹⁶² Overeenkomstig art. 711 Ger.W. wordt op de griffie van de arrondissementsrechtbank zoals op de griffie van ieder gerecht een (algemene) rol gehouden, waarop iedere zaak in volgorde van binnenkomst wordt ingeschreven. Het betreft alsdan een bijzondere rol zoals voor de vorderingen in kort geding en die op verzoekschrift (art. 712 Ger.W.). Een doorhaling op deze rol is wegens het specifiek karakter van de procedure voor het voorzitterscollege uitgesloten.

¹⁶³ STORME M., *a.w.*, *t.a.p.*; FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires* p. 71.

¹⁶⁴ CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, p. 426.

¹⁶⁵ Indien het O.M. een geschreven advies geeft, moet art. 767 Ger.W. toegepast worden. Ook dan is een zo kort mogelijke termijn wenselijk.

¹⁶⁶ DE BAECK C., *a.w.*, p. 110; FETTWEIS A., *Bevoegdheid*, nr. 57.

¹⁶⁷ FETTWEIS A., *a.w.*, nr. 53.

¹⁶⁸ Zie Arrond. Brussel, 5 maart 1973, *J.T.*, 1973, 373. In geval van splitsing van de zaak bij ontstentenis van samengang kan het dossier van de rechtspleging uiteraard slechts naar de griffier van één van de bevoegd verklaarde rechtbanken verzonden worden, zodat een nieuw dossier moet aangelegd worden bij de andere rechtbank(en). Vanzelfsprekend bevat het slechts afschriften van de stukken vervat in het oorspronkelijk dossier van de rechtspleging. Weerom

hierbij van het vonnis zoveel exemplaren als er partijen in het geding zijn (art. 661, 2e lid, Ger.W.)¹⁶⁹. Wanneer een zaak door de arrondissementsrechtbank verwezen wordt naar een rechtbank die tot een ander taalstelsel behoort, moet men met de Wet op het gebruik der talen in gerechtszaken rekening houden. De rechtspleging wordt dan voortgezet in de taal die door de wet bepaald wordt voor zaken die voor die rechtbank aanhangig worden gemaakt. Gebeurlijk zullen de stukken van de rechtspleging die in een andere taal gesteld zijn, moeten vertaald worden¹⁷⁰.

37. De zaak wordt ambtshalve en zonder kosten op de rol gebracht van de rechter naar wie ze verwezen is (art. 662, 1e lid, Ger.W.). Op verzoek van een van de partijen worden dezen bij gerechtsbrief door de griffier van dit rechtcollege opgeroepen om op een bepaalde zitting te verschijnen. Een afschrift van het verwijzingsvonnis wordt bij de oproeping gevoegd¹⁷¹. De advocaten van de partijen worden hiervan bij gewone brief door de griffier in kennis gebracht (art. 662, 2e lid, Ger.W.)¹⁷². De kennisgeving bij gerechtsbrief kan in deze stand van de procedure evenwel vervangen worden door betekeningen, verricht op verzoek van de partij aan wie de betekening toekomt (art. 46, § 2, Ger.W.)¹⁷³.

De oproeping die aldus op grond van art. 662 Ger.W. plaatsheeft na de verwijzing door de arrondissementsrechtbank naar de bevoegde rechter, is onderworpen aan de regels betreffende de termijn van dagvaarding zoals bepaald in de wet. Deze termijn moet in acht genomen worden op straffe van nietigheid, ook wanneer het gaat om een oproeping bij gerechtsbrief¹⁷⁴.

Het geding wordt voortgezet in de staat waarin het zich laatstelijk bevond (art. 662, 3e lid, Ger.W.). De rechter naar wie de zaak verwezen wordt kan geen nieuwe betwisting van bevoegdheid uitlokken of dulden (art. 660 Ger.W.)¹⁷⁵. VEROUGSTRAETE meent dat de wetgever eerder de vrees voor vertraging dan de logica en de eigen bevoegdheid van ieder gerecht heeft in acht genomen¹⁷⁶. Om deze strakke regel enigszins

te verzachten heeft de wetgever bepaald dat het recht om over de rechtsgrond van de zaak te oordelen in hoofde van de rechter naar wie de vordering wordt verwezen, onverkort blijft (art. 660 *in fine* Ger.W.)¹⁷⁷. Hij is aldus steeds vrij in zijn beslissing wat de zaak zelf betreft en inzonderheid wat de burgerlijke, commerciële of sociale aard van de vordering betreft¹⁷⁸. DE BAECK geeft ter verduidelijking een voorbeeld: al moet de rechter van de rechtbank van koophandel naar wie de zaak verwezen wordt recht spreken, toch kan hij beslissen dat de vordering van burgerrechtelijke aard is en kan hij de regels toepassen van de bewijsvoering die in zulke aangelegenheid vereist is¹⁷⁹. Ook in verband met sociale geschillen kan men duidelijke voorbeelden aanhalen: wanneer de arrondissementsrechtbank van oordeel is dat er tussen partijen een bediendencontract bestaat en om deze reden de zaak naar de arbeidsrechtbank verwijst, is deze laatste in het onderzoek van het geschil ten gronde niet gebonden door de kwalificatie die het voorzitterscollege aan het contract gegeven heeft; zij blijft aldus vrij om de aard van het contract te beoordelen¹⁸⁰.

De arrondissementsrechtbank mag zich geenszins beperken tot een onderzoek van de opgeworpen onbevoegdheid: zowel de regels van de materiële bevoegdheid als die van de territoriale bevoegdheid die de openbare orde raken, moeten onderzocht worden, zelfs al werd slechts één van beide opgeworpen. In geval van verstek van de verweerder moet zelfs heel de territoriale bevoegdheidsregeling behandeld worden.

38. Tegen de beslissingen van de arrondissementsrechtbank inzake de bevoegdheid, zelfs bij verstek genomen, staat voor de partijen geen rechtsmiddel open¹⁸¹. Een voorziening kan echter ingesteld worden door de procureur-generaal bij het hof van beroep van het betrokken rechtsgebied (art. 642, 1e lid, Ger.W.)¹⁸². Dit bevestigt nogmaals het automatisch karakter van de procedure voor de arrondissementsrechtbank¹⁸³. Zelfs inzake rechtsmiddelen ontsnapt deze rechtspleging aan de wil van de partijen. De wetgever beoogde aldus door middel van een snelle procedure de bevoegdheidsincidenten definitief te regelen.

FETTWEIS meende dat in de praktijk vonnissen van de arrondissementsrechtbanken zelden zullen bestre-

moet erop gewezen worden dat het niet logisch voorkomt dat de in het ongelijk gestelde partij verwezen wordt in deze kosten, hoewel de eisende partij inzake de samenhang door de arrondissementsrechtbank in het ongelijk gesteld werd.

¹⁶⁹ STORME M., a.w., p. 136; CHABOT-LEONARD D., a.w., t.a.p.

¹⁷⁰ HERMANS, a.w., p. 113, art. 660 Ger.W.; door wie en op wiens kosten moeten deze stukken vertaald worden?

¹⁷¹ De partijen krijgen aldus tweemaal een afschrift van dezelfde beslissing.

¹⁷² STORME M., a.w., t.a.p.

¹⁷³ Men kan echter de vraag stellen of een afschrift van het vonnis moet gevoegd worden bij het exploit en hoe de kennisgeving aan de advocaten van de partijen moet geschieden.

¹⁴⁷ Rb. Antwerpen, 28 april 1972, R.W., 1972-73, 726.

¹⁷⁵ FETTWEIS A., a.w., nr. 59.

¹⁷⁶ VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 95.

¹⁷⁷ FETTWEIS A., a.w., t.a.p.; VEROUGSTRAETE W., a.w., p. 96; CHABOT-LEONARD D., a.w., p. 427-428; STORME M., a.w., p. 136.

¹⁷⁸ DE BAECK C., a.w., p. 110, art. 660 Ger.W.; antwoord van de minister op het advies van de Raad van State, 17 juni 1964, zie bijlage I van het gedrukte stuk van Senaat, nr. 60, 1963-64, p. 119; Arrond. Luik, 13 januari 1971, J. Liège, 1970-71, 153.

¹⁷⁹ DE BAECK C., a.w., t.a.p.

¹⁸⁰ Arbh. Brussel, 13 december 1972, T.S.R., 1973, 92.

¹⁸¹ LE PAIGE A., a.w., nr. 30.

¹⁸² LE PAIGE A., a.w., nr. 57.

¹⁸³ FETTWEIS A., *Les institutions judiciaires*. C.J., p. 72.

den worden¹⁸⁴. De auteur was van oordeel dat de procureur-generaal slechts gebruik zal maken van dit rechtsmiddel ten aanzien van vonnissen waaruit een ernstige schending blijkt van wetteksten die de verdeling van de taken inzake rechtspraak onder de organen van de rechterlijke macht regelen.

CHABOT-LEONARD is dezelfde mening toegedaan: de beslissing gaat immers uit van een rechtscollage samengesteld uit bevoegde magistraten die ter zake bevoegdheid gespecialiseerd zijn¹⁸⁵. Een dergelijke redenering lijkt echter niet steekhoudend. Vaststaat evenwel dat het een zeer uitzonderlijke procedure betreft voor het geval dat een zware inbreuk op de bevoegdheidsregeling gepleegd is¹⁸⁶.

Aanvankelijk was in het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek bepaald, dat de voorziening in cassatie in de bevoegdheid van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie lag. Na een tussenkomst van de procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT¹⁸⁷ en op voorstel van de Koninklijke Commissaris besloot de Commissie voor Justitie de voorziening in de bevoegdheid te leggen van de procureur-generaal bij het hof van beroep¹⁸⁸. HERMANS verklaart deze wijziging als volgt: vooreerst kan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie onmogelijk toezicht houden over al de beslissingen van de arrondissementsrechtbanken van heel het land en vervolgens is de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie in beginsel geen partij inzake zodat het niet past dat hijzelf een voorziening in cassatie zou indienen. Deze bezwaren gelden niet ten aanzien van de procureur-generaal bij het hof van beroep. HERMANS meent dat de wijziging zodoende de beginselen van de rechterlijke organisatie eerbiedigt en beter aan de eisen van de praktijk beantwoordt.

De voorziening wordt ingesteld bij een verzoekschrift dat binnen vijftien dagen na de uitspraak van het vonnis ter griffie van het Hof van Cassatie ingediend wordt (art. 642, 2e lid, Ger.W.)¹⁸⁹. Dit betekent dat de procureur des Konings zo vlug mogelijk na de uitspraak het parket-generaal moet inlichten, zodat eventueel een voorziening tegen de beslissing van de arrondissementsrechtbank mogelijk wordt.

De griffier van het Hof zendt een afschrift van dit verzoekschrift bij gerechtsbrief¹⁹⁰ aan de partijen en bij gewone brief¹⁹¹ aan de rechter voor wie de zaak aanhangig is. Dit laatste lijkt overbodig aangezien de

griffier van het Hof binnen vijf dagen na de inschrijving van de zaak op de rol de griffier, die het dossier van de rechtspleging onder zich heeft, verzoekt hem dit toe te zenden binnen vijf dagen na de ontvangst van het verzoekschrift overeenkomstig art. 723 Ger.W.

Deze voorziening schorst de verdere procedure.

De partijen kunnen binnen acht dagen vanaf de kennisgeving van het afschrift aan het Hof van Cassatie hun opmerkingen zenden in de vorm van een memorie. Er dient geen advocaat bij het Hof van Cassatie aangesteld te worden en er worden geen debatten gehouden (art. 642, 3e lid, Ger.W.). De memorie mag ondertekend worden door de advocaat van de partij en in de gevallen die naar de arrondissementsrechtbanken werden verwezen door de arbeidsrechtbanken, door de afgevaardigde van de vakorganisatie die haar vertegenwoordigt¹⁹². Een afschrift van het arrest van het Hof van Cassatie wordt door de griffier aan de voorzitter van de arrondissementsrechtbank, aan de rechter voor wie de zaak aanhangig is en aan de partijen gezonden (art. 642, 4e lid, Ger.W.)¹⁹³.

Het rechtsmiddel opgenomen in art. 642 Ger.W. kan niet gelijkgesteld worden met de voorziening waarvan sprake is in art. 608 Ger.W.¹⁹⁴. Wanneer het middel gegrond is, vernietigt het Hof van Cassatie de bestreden beslissing en wijst het zelf de bevoegde rechter aan naar wie de zaak voor uitspraak over de grond van de zaak wordt verwezen. In strijd met deze in de rechtsleer verdedigde stelling¹⁹⁵ heeft het Hof van Cassatie aanvankelijk bij vernietiging van de bestreden beslissing de zaak verwezen naar een arrondissementsrechtbank van hetzelfde rechtsgebied¹⁹⁶. Een ommekeer kwam echter in de rechtspraak van het Hof van Cassatie. Het Hof meent nu, dat de zaak overeenkomstig art. 660, 1e lid, Ger.W. naar de bevoegde rechter verwezen moet worden¹⁹⁷.

Het rechtsmiddel tegen een beslissing van een arrondissementsrechtbank moet duidelijk onderscheiden worden van de voorziening in het belang van de wet.

¹⁹² DE BAECK C., *a.w.*, p. 108-109, art. 642.

¹⁹³ Overeenkomstig art. 1116 Ger.W. wordt op de kant van het vernietigd vonnis melding gemaakt van het cassatie-arrest.

¹⁹⁴ FETTWIS A., *a.w.*, nr. 55.

¹⁹⁵ FETTWIS A., *a.w.*, t.a.p.; FETTWIS A., *Les institutions judiciaires*, p. 72; DELVA W., *Overzicht van het Belgisch recht en burgerlijk procesrecht*, III, 1971, p. 40; zie regeling van rechtsgebied (art. 647 Ger.W.) en onttrekking van de zaak aan de rechter (art. 656, 1e lid, Ger.W.); CAMBIER C., "Le Code Van Reepingen et l'accélération de l'administration de la justice", *J.T.*, 1968, p. 360, voetnoot 8; HAYOIT DE TERMICOURT, *a.w.*, p. 504; STORME M., DE CORTE R., *a.w.*, p. 244, nr. 553.

¹⁹⁶ Arrond. Gent, 20 maart 1972, *R.W.*, 1971-72, 1891.

¹⁹⁷ Cass., 15 december 1972; *R.W.*, 1972-73, 1328. Vergelijk Cass., 3 januari 1973, *Pas.*, 1973, I, 431. Het cassatie-arrest moet niet betekend worden overeenkomstig art. 1115 Ger.W.

¹⁸⁴ FETTWIS A., *Bevoegdheid*, nr. 54.

¹⁸⁵ CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, p. 430.

¹⁸⁶ STORME M., *a.w.*, p. 136.

¹⁸⁷ HAYOIT DE TERMICOURT, "Considérations sur le projet de C.J.", *J.T.*, 1966, 497, nr. 28; MEEUS A., *a.w.*, p. 388.

¹⁸⁸ HERMANS, *a.w.*, p. 111, art. 642 Ger.W.

¹⁸⁹ STORME M., *a.w.*, p. 135-136; FETTWIS A., *a.w.*, nr. 54.

¹⁹⁰ Art. 46, § 2, Ger.W. kan weer niet toegepast worden.

¹⁹¹ Ten onrechte vermeldt art. 642, 2e lid, Ger.W. "bij gerechtsbrief". Een ter post aangetekend schrijven zou echter wenselijk zijn.

Sommige auteurs¹⁹⁸ beweren dat deze procedure in casu mogelijk blijft. Uit een beslissing van het voorzitterscollege kan immers een blijvend verschil van interpretatie omtrent een rechtspunt blijken. De uitspraak van de arrondissementsrechtbank inzake bevoegdheid is trouwens een beslissing in laatste aanleg. Het Hof van Cassatie kan aldus kennis nemen van de voorziening van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie waarbij in het belang van de wet van een vonnis van een arrondissementsrechtbank cassatie gevorderd wordt overeenkomstig de artikelen 612, 1089 tot 1091 en 1117 Ger.W., wanneer het strijdig is met de wetten of procesvormen en het niet het voorwerp is geweest van de voorziening waarvan sprake is in art. 642 Ger.W.¹⁹⁹.

Naar aanleiding van deze procedure voor het Hof van Cassatie rijzen er nog een tweetal problemen. Allereerst stelt men immers vast dat de wetgever uit het oog verloren heeft dat een voorziening overeenkomstig art. 642 Ger.W. de beoogde snelle procedure inzake bevoegdheidsincidenten ten eerste remt wegens haar schorsende werking. Daarbij komt nog dat door een verwijzing naar een andere arrondissementsrechtbank de procedure nodeloos gerokken wordt²⁰⁰, zodat de ommekeer in de rechtspraak van het Hof van Cassatie moet toegejuicht worden.

Vervolgens merkt men op, dat de wetgever niet bepaalt welke kamer van het Hof van Cassatie een voorziening tegen een beslissing van een arrondissementsrechtbank moet beslechten. De eerste voorzitter dient de zaken te verdelen over de kamers (art. 133, 1e lid, Ger.W.). Hierbij rijst de vraag of de voorkeur dan gaat naar de eerste kamer die kennis neemt van de voorzieningen in burgerlijke en handelszaken, of naar de derde kamer die de voorzieningen tegen beslissingen in laatste aanleg gewezen door de arbeidshoven en -rechtbanken toegewezen kreeg.

BESLUIT

VAN REEPINGHEN was ervan overtuigd dat de nieuwe regeling inzake bevoegdheidsgeschillen zoals opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek ertoe kon bijdragen dat het gerecht als een openbare dienst met doeltreffendheid werkt. Hij voegde er echter aan toe, dat de resultaten zullen afhangen van de goede wil van wie het nieuwe stelsel zullen toepassen²⁰¹. Terecht beschouwt VAN LENNEP deze uittaling als een bekente-

nis van onmacht²⁰². De bewering dat de originele regeling grote verdiensten heeft, schijnt naar zijn mening dan ook nogal gewaagd.

De meeste auteurs menen nochtans dat de nieuwe regeling een eenvoudige en vlugge oplossing met weinig kosten kan waarborgen: er wordt immers een einde gemaakt aan de doolhof van de onbevoegdheden²⁰³. Ze zijn echter meestal wél van oordeel dat de praktijk moet uitwijzen in hoeverre dit oordeel met de werkelijkheid strookt. Ze wijzen trouwens ook op een aantal kiese problemen en gebreken waarmee het stelsel behept is.

De goede werking van de regeling inzake bevoegdheidsgeschillen is inderdaad afhankelijk van de goede wil zowel van de partijen als van de magistraten. Allereerst kan men vaststellen dat een zaak op initiatief van de partijen slechts bij de arrondissementsrechtbank aanhangig wordt gemaakt indien zij vertrouwen hebben in de uitspraak van dit rechtscollège. De wetgever heeft immers een keuzemogelijkheid geboden aan de eiser. Deze opteert slechts voor het voorzitterscollege, als hij zeker is er voordeel bij te hebben. Meent hij dat er weinig kans bestaat dat de drie voorzitters bereid zijn, zijn zienswijze nopens de bevoegdheid te delen, dan verkiest hij in voorkomend geval de uitspraak van de rechter voor wie de zaak aanhangig is. De wetgever heeft immers – weliswaar misschien ten onrechte²⁰⁴ – de rechtsmiddelen tegen een beslissing van deze feitenrechter geenszins beperkt. De eiser moet dan echter rekening houden met de eventuele devolutieve kracht van het hoger beroep (artt. 1069 en 1070 Ger.W.)²⁰⁵.

De bewering dat in geval van twijfel steeds de voorkeur moet gegeven worden aan de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank, is dus weinig realistisch. Juist dan is het belang zeer relatief, tenzij van de drie voorzitters een grondiger onderzoek verwacht wordt dan van de feitenrechter. Dit te beweren is wél realistisch indien louter de praktische zijde wordt bekeken, daar het onmiddellijk vorderen van de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank een eventueel nutteloos ten gronde pleiten van de zaak voor de feitenrechter vermijdt. Kortom, de wetgever heeft de procedure voor de arrondissementsrechtbank afhankelijk gemaakt van het (voor)oordeel van de eiser en aldus een boycot van de procedure overeenkomstig art. 639, 1e lid, Ger.W. mogelijk gemaakt.

Daarbij komt nog dat een dubbel gevaar schuilt in deze nieuwe procedure. Vooreerst is een gebrek aan belangstelling inzake bevoegdheidsregeling bij de eisende partijen niet denkbeeldig: de verweerder of de rechter moeten de eventuele onbevoegdheid maar opwerpen en het enige nadeel dat de eiser kan lijden is

¹⁹⁸ STORME M., *a.w.*, p. 136; FETTWEIS A., *a.w.*, nr. 56; CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, 430.

¹⁹⁹ Cass., 14 juni 1971, *R.W.*, 1971-72, 1347.

²⁰⁰ Bv. Arrond. Dendermonde, 2 juni 1971; Cass., 25 februari 1972; Arrond. Gent, 20 maart 1972.

²⁰¹ VAN REEPINGHEN CH., *a.w.*, p. 261; zie tevens STORME M., "De parlementaire goedkeuring van het Gerechtelijk Wetboek of de modernisering van een drie eeuwen oude procedure", *R.W.*, 1966-67, 2088, nr. 11.

²⁰² VAN LENNEP R., *a.w.*, p. 848.

²⁰³ STORME M., *Sociaal Procesrecht*, p. 136; FETTWEIS A., *a.w.*, nr. 61 en volgende; VEROUGSTRATE W., *a.w.*, p. 97-98.

²⁰⁴ Zie CHABOT-LEONARD D., *a.w.*, p. 434.

²⁰⁵ LE PAIGE A., *a.w.*, nr. 110 en volgende.

tijdverlies. Vervolgens is kostenontduiking door middel van deze procedure niet te vermijden: men dagvaardt ten onrechte voor de vrederechter in plaats van voor de rechtbank van eerste aanleg en zelfs wanneer de arrondissementsrechtbank de zaak verwijst naar dit bevoegd verklaard rechtscollege, wordt ze zonder kosten op de rol gebracht.

Voorts staat het vast dat de nieuwe wettelijke bepalingen slechts doeltreffend zullen zijn als de magistraten in de arrondissementsrechtbank ervoor zorgen dat de bevoegdheidsincidenten met gezag en vlug geregeld worden. Met VEROUGSTRAETE kan men vrezen dat er een niet te bepalen kans bestaat dat de weegschaal gaat overhellen naar de toepassing van de wet waarmee de rechter vertrouwd is, ten nadele van de wet waarvoor hij wellicht huiverig staat. Ook de rechtbank die de rechter vertegenwoordigt, kan bij de besluitvorming een niet te onderschatten rol spelen. De houding van deze magistraten is nochtans – zoals aangetoond – van doorslaggevende aard wat de keuze van de eiser betreft.

De drie voorzitters dienen daarbij rekening te houden met het belang dat gehecht moet worden aan de rechtspraak van de arrondissementsrechtbank²⁰⁶. Dit rechtscollege heeft immers een taak die verder reikt dan de oplossing van concrete bevoegdheidsincidenten. Het moet een eenheid van rechtspraak inzake bevoegdheid in de hand werken. In dit verband kan dan ook een stelselmatige publikatie van de rechtspraak van de arrondissementsrechtbanken bepleit worden.

Niet alleen de magistraten in de arrondissementsrechtbank, maar tevens de rechters voor wie de zaak aanhangig is, moeten blijk geven van goede wil: zij moeten ervoor zorgen dat zij niet te pas en te onpas ambtshalve een middel van onbevoegdheid opwerpen en een zaak verwijzen naar het voorzitterscollege overeenkomstig art. 640 Ger.W.

Eenzijds staat het voldoende vast, dat sinds de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek de originele regeling inzake bevoegdheidsgeschillen een oplossing biedt die een verbetering inhoudt ten aanzien van de vroegere toestand, indien althans zowel de partijen als de magistraten het beoogde doel in acht nemen.

²⁰⁶ Het belang van de rechtspraak van de arrondissementsrechtbank kan alvast aangetoond worden aan de hand van de verschillende interpretatiemogelijkheden van art. 574, 2e lid, Ger.W. Men kan immers vaststellen dat de voorzittercolleges (Arrond. Antwerpen, 23 oktober 1973, *R.W.*, 1973-74, 1063; Arrond. Kortrijk, 11 december 1973, *R.W.*, 1973-74, 1501) zich niet hebben neergelegd bij de beslissing van het Hof van Cassatie van 3 mei 1973 (*R.W.*, 1973-74, 651), 29 november 1973 (*R.W.*, 1973-74, 1657) en 8 maart 1974 (*R.W.*, 1973-74, 1840) en hun vroegere stelling handhaven (Arrond. Gent, 20 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 773; Arrond. Gent, 26 juni 1972, *R.W.*, 1972-73, 775; Arrond. Mechelen, 22 september 1971, *R.W.*, 1971-72, 579; anders: Arrond. Luik, 1 maart 1973, *J. Liège*, 1972-73, p. 227).

Anderzijds kan men echter vaststellen dat de wetgever de procedure voor de arrondissementsrechtbank onvoldoende uitgewerkt heeft, zodat tal van onnauwkeurigheden de rechtspleging voor dit nieuwe rechtscollege in een ongunstig daglicht plaatsen. Sommige leemten in de wetgeving zijn misschien goed te praten, andere daarentegen wijzen op de onoplettendheid en de overdreven snelheid waarmee de wetgever is te werk gegaan: de teksten van het ontwerp werden niet gewijzigd zelfs toen in de Commissie een interpretatieprobleem gerezen en in voorkomend geval opgelost was. Dit wijst maar al te duidelijk op de laksheid van de wetgever.

Die houding vanwege de wetgever heeft tot gevolg dat men talrijke leemten in de wet moet aanvullen door interpretatie, wat vast en zeker de rechtszekerheid niet in de hand werkt.

Aldus kan duidelijk het sociaal doel dat het procesrecht moet beheersen, ondermijnd worden. Onzekerheid inzake procedureregels moet vermeden worden, zodat men alle aandacht kan besteden aan de oplossing van het bodemgeschil.

Deze onzekerheid nopens bepaalde procedureregels kan enigszins verholpen worden door het Hof van Cassatie overeenkomstig de artikelen 612 en 642 Ger.W. De rechtszekerheid wordt echter meer in de hand gewerkt door een duidelijke en ondubbelzinnige wettekst dan door een vaste (?) rechtspraak van het hoogste Hof.

Het is dan nodig dat een aantal voorstellen *de lege ferenda* geformuleerd worden zodat een aantal wetteksten kunnen aangevuld of verbeterd worden in de hoop dat aldus elke betwisting uitgesloten wordt.

Minister VRANCKX heeft trouwens op de plechtige academische zitting in het gerechtshofgebouw te Brussel op 25 november 1970, naar aanleiding van de verwezenlijking van de gerechtelijke hervorming, beloofd dat correcties en verbeteringen bijtijds zullen worden aangebracht, wanneer zulks noodzakelijk zou blijken. Hij was immers van oordeel, dat het in de normale gang der dingen ligt dat sommige zwakke punten, van gering belang, te voorschijn komen in de loop van de eerste maanden of jaren der ervaring²⁰⁷.

1° De bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank is in geen enkele wettekst opgenomen. Een bijkomende afdeling in titel I hoofdstuk II van het derde deel (bevoegdheid) kan dit verhelpen²⁰⁸.

2° Aan art. 639, 2e lid, Ger.W. moet toegevoegd worden dat bij een procedure van verzet de verwijzing bij vonnis geschiedt, aangezien de rechter zich eerst moet uitspreken over de ontvankelijkheid van het verzet.

²⁰⁷ VRANCKX A., Rede op de plechtige academische zitting in het gerechtshofgebouw te Brussel op 25 november 1970, *R.W.*, 1970-71, 666.

²⁰⁸ Slechts art. 639 *in fine* Ger.W. vermeldt expliciet een onbevoegdheid van de arrondissementsrechtbank.

3° In art. 640 Ger.W. moeten de formaliteiten van verwijzing naar de arrondissementsrechtbank vermeld worden; deze geschiedt dan bij een met redenen omkleed vonnis en niet door een eenvoudige vermelding op het zittingsblad.

4° Om elke schorsing voor de arrondissementsrechtbank te vermijden moet elk rechtsmiddel tegen een beslissing van verwijzing geweerd worden. Een voorziening door de procureur-generaal bij het hof van beroep kan weliswaar voorgesteld worden.

5° In art. 641, 1e lid, Ger.W. moet de uitdrukking "binnen de gewone termijn ..." veranderd worden in "met inachtneming van ...".

6° In art. 641, 2e lid, Ger.W. en art. 642, 2e lid, Ger.W. moet opgenomen worden dat de oproeping bij gerechtsbrief niet kan vervangen worden door een betekening overeenkomstig art. 46, § 2, Ger.W.

7° Inzake de rechtsplegingsvergoeding dient uit art. 4, 3°, K.B. van 12 december 1969 de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank geschrapt te worden wegens de onbillijke toestand die hiervan het gevolg is.

8° De verschijning van de partijen voor de arrondissementsrechtbank moet vermeld worden in art. 728 Ger.W. om aldus onder meer het probleem van de vertegenwoordiging door vakbondsafgevaardigden op

te lossen. Tevens moet in de kennisgeving door de griffier aan deze afgevaardigden voorzien worden.

Deze opsomming bevat vanzelfsprekend slechts de voornaamste wetswijzigingen die kunnen voorgesteld worden. De bespreking van de procedure inzake de bevoegdheidsincidenten voor de arrondissementsrechtbank toonde reeds aan dat talrijke wetteksten voor wijziging of aanvulling vatbaar zijn. Zo kunnen onder meer bepleit worden het optreden van de arbeidsauditeur bij de arrondissementsrechtbank, de aanwijzing van de bevoegde rechter bij een ambtshalve verwijzing naar het voorzitterscollege; de vordering van verwijzing naar de arrondissementsrechtbank overeenkomstig art. 639, 1e lid, Ger.W. bij verzoekschrift zonder bepaling van rechtsdag hiertoe; een oproep van partijen voor de arrondissementsrechtbank door de griffier bij gerechtsbrief "behoudens vrijwillige verschijning" (art. 641, 2e lid, 1e zin, Ger.W.); alsmede meer duidelijkheid inzake de aanwezigheid van het openbaar ministerie bij de uitspraak; de heropening van de debatten voor de eerste rechter en voor de arrondissementsrechtbank; het reglement en de (algemene) rol bij de arrondissementsrechtbank en de procedure in cassatie.

JEAN LAENENS
assistent U.I.A.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER - 17 OKTOBER 1974

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever: Baron Vinçotte

Advocaat-generaal: de h. Velu

Advocaten: mrs. De Bruyn en Struye

Verzekering—1. Verjaring—Motorrijtuigen—Regresvordering van de verzekeraar tegen de verzekerde—2. Motorrijtuigen—Verzekering van twee voertuigen met beding dat ze niet gelijktijdig in omloop gebracht worden—Dekkingskaart.

1. Een motorrijtuigenverzekeraar heeft een regresvordering tegen een verzekerde ingesteld om betaling te bekomen van de schadevergoeding die hij wegens een door de verzekerde veroorzaakt ongeval aan een benadeelde uitbetaald heeft.

Een juiste toepassing van art. 32 Verzekeringswet wordt gemaakt door het arrest dat beslist, dat een op 18 december 1967 aan een bepaalde benadeelde verrichte betaling de aanleiding is tot de op 11 december 1970 ingestelde vordering en dat deze niet verjaard is. Daardoor wordt ook een passend antwoord gegeven op de conclusie waarin de verzekerde betoogde, dat de verjaringstermijn begon te lopen in 1965 toen de verzekeraar een andere benadeelde vergoed had.

2. In een polis die de burgerlijke aansprakelijkheid wegens het gebruik van twee motorvoertuigen dekte, was bedongen dat de verzekeringsnemer ze niet gelijktijdig in omloop zou brengen, en dat de bestuurder van een voertuig in het bezit moest zijn van een door de verzekeraar afgeleverde kaart met nummer 1729, die de bestuurder in geval van ongeval door een overheidspersoon of door twee getuigen moest laten tekenen.

De verbindende kracht van dat beding wordt miskend door het arrest dat beslist, dat de kaart op naam van de bestuurder diende opgesteld te zijn.

Sterckx t/ N.V. Julien Praet & Compagnie

Gelet op het bestreden arrest op 14 juni 1973 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 32 van de wet van 11 juni 1874 houdende de titels X "Verzekering in het algemeen" en XI, boek 1 van het Wetboek van koop-handel,

doordat het arrest verklaard heeft dat de rechtsvordering van verweerster, ingesteld bij exploit van 11 december 1970, niet verjaard is, en eiser veroordeeld heeft om verweerster provisioneel het bedrag van 226.063 frank te betalen als hoofdsom op grond dat "de gebeurtenis die de aanleiding is tot de rechtsvordering van appellante

(hier verweerster) tegen haar verzekerde... tot terugvordering van de bedragen die zij aan de consoorten Trappeniers betaald heeft, geenszins het ongeval is dat de schade veroorzaakt heeft maar de betaling door appellante, die wettelijk de benadeelde derden moet vergoeden", zonder te antwoorden op het middel waarin eiser in zijn eerste conclusie voor het hof van beroep betoogde dat, zelfs in de hypothese dat de verjaring op de dag van het ongeval niet begon te lopen, de rechtsvordering van verweerster niettemin zou verjaard zijn, aangezien verweerster immers ten gevolge van het ongeval "het slachtoffer Beukenhoudt ...op 11 februari 1965 betaald en vergoed had terwijl het exploot van dagvaarding slechts vanaf 18 december 1970 (lees 11 december 1970) gedateerd is, dit is meer dan drie jaar zowel vanaf de dag van het ongeval als vanaf deze van de uitbetaling":

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat de aan het hof van beroep voorgelegde rechtsvordering tot de terugvordering door verweerster tegen eiser strekte van de bedragen die zij, als verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid van deze inzake auto-voertuigen, als schadevergoeding had moeten betalen aan de consoorten Trappeniers, met uitsluiting van de schadeloosstellingen betaald aan Beukenhoudt, die in hetzelfde ongeval schade leed;

Overwegende dat de rechter, in de betwiste motivering overweegt dat de betaling aan de consoorten Trappeniers in het onderhavig geval de aanleiding is tot genoemde rechtsvordering; dat hij er aan toevoegt dat deze rechtsvordering, ingesteld bij het exploot van 11 december 1970, niet verjaard is aangezien die betaling op 18 december 1967 geschied is;

Dat het arrest aldus het artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 juist toepast en een passend antwoord geeft op eisers conclusie waarin hij beoogde dat de verjaringstermijn begonnen was te lopen vanaf de voorafgaande schadeloosstelling van het slachtoffer Beukenhoudt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1107, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 8, 1068, 1135, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek en het algemeen rechtsbeginsel dat verbiedt dat over niet gevraagde zaken uitspraak gedaan wordt,

doordat het arrest het middel verworpen heeft in hetwelk eiser betoogde dat hij door overmacht verhinderd werd "de dekkingkaart waarvan hij drager was te laten ondertekenen" en eiser dientengevolge veroordeeld heeft om verweerster provisioneel het bedrag van 226.063 frank te betalen als hoofdsom op grond "dat niet vaststaat dat hij op het ogenblik van het ongeval drager was van een dekkingkaart uitgereikt op zijn naam, dat, indien het anders geweest was, hij ze zeker zou vertoond hebben; dat hij zich noch op het verlies noch op de diefstal van dat dokument beroept; dat er moet geacht worden dat hij nooit in het bezit geweest is van een persoonlijke dekkingkaart aangezien hij later slechts de aan zijn oom Henri Sterckx afgeleverde kaart heeft kunnen overleggen; dat er derhalve van de overmacht waarop hij zich beroept geen sprake kan zijn; dat uit artikel 4 van de bijzondere bepalingen en artikel 24 van de algemene voorwaarden van de verzekeringspolis volgt dat, zo-

dra een ongeval plaatsgrijpt, de dekkingkaart moet ondertekend worden door een overheidspersoon of door twee getuigen; dat die overeengekomen bewijsvorm de enige geldige is om, behalve in geval van overmacht, vast te stellen dat het beperkte aantal voertuigen niet gelijktijdig in omloop was";

terwijl, eerste onderdeel, het arrest door die gronden de verzekeringsovereenkomst en de bewijskracht van het artikel 4 van de bijzondere bepalingen van de litigieuze verzekeringspolis miskent, dat bepaalt dat de bestuurder van het verzekerde voertuig in het bezit moet zijn van de door de verzekeraars afgeleverde dekkingkaart welke het nummer heeft dat in de polis vermeld wordt, maar dat geenszins bepaalt dat die kaart op naam is (schending van de artikelen 1107, 1134, 1135, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek);

tweede onderdeel, de hiervoor vermelde gronden niet toereikend zijn om de verwerping van de door eiser aangevoerde exceptie van overmacht te rechtvaardigen aangezien ze niet vaststellen dat deze laatste in het onderhavig geval de door de verzekeringspolis bedoelde dekkingkaart kon laten ondertekenen (schending van artikel 97 van de Grondwet);

derde onderdeel, aangezien verweerster zelf nooit bevoegd had dat eiser drager moest zijn van een dekkingkaart op zijn naam, het de rechter in burgerlijke zaken niet kon behoren een geschil op te werpen dat niet van belang was voor de openbare orde en dat bij hem niet aanhangig gemaakt werd door de oorspronkelijke dagvaarding of door de conclusies van de partijen (schending van de artikelen 1107, 1134 van het Burgerlijk Wetboek, 8, 1068 en 1138, 2° van het Gerechtelijk Wetboek en van het algemeen rechtsbeginsel dat verbiedt uitspraak te doen over niet gevraagde zaken);

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat de overeenkomst, die aanvankelijk tussen verweerster en Henri Sterckx afgesloten werd en aan eiser overgedragen werd bij poliswijziging overeengekomen op 7 januari 1973 tussen hemzelf en verweerster, tot doel had de burgerlijke aansprakelijkheid wegens het gebruik van twee motorvoertuigen te dekken; dat naar luid van artikel 4 van de bijzondere voorwaarden van de polis, de verzekeringsnemer verklaarde dat beide voertuigen niet gelijktijdig in omloop zouden gebracht worden, terwijl de bestuurder, voor het toezicht op de eerbiediging van die clause, in het bezit moest zijn van de dekkingkaart met nummer 1729 afgeleverd door verweerster en, in geval van ongeval, de vervulling van die verplichting moest bewijzen door het ondertekenen van die kaart door een overheidspersoon, zo niet van twee getuigen die geen bloedverwant of ondergeschikte zijn van de verzekerde of van de bestuurder;

Dat geen enkele bepaling van de overeenkomst de identificatie van de dekkingkaart anders dan door het aangeduide nummer regelde, dat elke bestuurder van één der aangeduide voertuigen deze kaart in zijn bezit moest hebben, en dat de doeleinden waartoe zij bestemd was niet vereisten, zelfs impliciet, dat zij de naam vermelde hetzij van de verzekeringsnemer, hetzij van de bestuurder, hetzij van een andere persoon;

Overwegende dat eiser, in zijn voor het hof van beroep

genomen conclusie, betoogde dat hij, bij het ongeval dat hij veroorzaakt heeft tijdens het besturen van één der verzekerde voertuigen, drager was van genoemde dek-kingskaart maar dat het hem om reden van een hersen-schudding en van de totale ontreddering waarin hij zich bevond, absoluut onmogelijk was haar te laten on-dertekenen ;

Dat het arrest, door die exceptie wegens de door het middel becristiseerde grond te verwerpen, oordeelt dat de bepalingen van de verzekeringspolis eiser verplichten, op straffe van verlies van de waarborg van de overeenkomst, drager te zijn van een op zijn naam opgestelde dek-kings-kaart ; dat het aldus de bindende kracht van artikel 4 van de bijzondere voorwaarden van de overeenkomst mis-kent ;

Dat dit onderdeel van het middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder dat er aanleiding toe is het tweede en het derde onderdeel van het tweede middel te onderzoeken, die geen ruimere cassatie kunnen meebrengen ;

Vernietigt het bestreden arrest, behalve voor zover het verklaart dat de rechtsvordering, ingesteld bij het ver-zoekschrift van verweerster, niet verjaard is ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrech-ter zou worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van be-roep te Luik.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 30 OKTOBER 1974

Voorzitter : de h. Naulaerts

Raadsheer-verslaggever : de h. Ligot

Advocaat-generaal : de h. Duchatelet

Advocaten : mrs. Dassel en Fally

Successierechten—Samenstelling van activa en passi-va—1. Door de overledene vooraf betaalde of ontvan-gen interesten—2. Verbintenis en schuld—Verbintenis iets niet te doen.

1. De waarde van een door erfopvolging overgedragen schuldvordering is verminderd wanneer de interesten er-van bij voorbaat door de overledene werden ontvangen, daar de erfgenamen in dat geval de interesten niet kunnen ontvangen die op dat bedrag vanaf de dag van het over-lijden tot de vervaldag verschuldigd zijn.

Wanneer daarentegen het bedrag van een lening waar-van de interesten bij voorbaat door de overledene betaald werden in het passief van de nalatenschap wordt opgeno-men, moet het nominaal bedrag van de schuld verminderd worden met het bedrag van de interesten die voor de hierboven bepaalde periode verschuldigd zijn, aangezien de erfgenamen gedurende die periode van de betaling er-van ontslagen zijn.

2. Voor de prijs van 6.500.000 fr. had de overledene tegenover zijn medecontractant de verbintenis aangegaan

een bepaalde handelsactiviteit gedurende twintig jaar niet uit te oefenen.

Wettelijk verantwoord is het arrest dat de erfgenamen het recht ontzegt om een bedrag van 5.525.000 fr., over-eenstemmend met 17 jaar gedurende welke de verbintenis nog zal bestaan, in de passiva van de nalatenschap op te nemen, nu het vaststelt dat de overledene niet tot een ze-kere en definitieve schuld gehouden was en zulke schuld dan ook niet aan zijn erfgenamen heeft overgedragen, en dat zulke schuld slechts ten laste van de erfgenamen kan ontstaan ingeval zij, wegens een feit dat uitsluitend van hun wil afhangt, de voorwaarden van het door hun rechtsvoorganger gesloten contract niet in acht nemen.

Bosquet e.a. t/ Belgische Staat

Gelet op het bestreden arrest, op 29 maart 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 1°, 15, 19, 21/II, 27, 28 van het Wetboek der successierechten (koninklijk besluit nr. 308 van 31 maart 1936, bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, enig artikel, nr. 101), 724, 870, 1134, 1892, 1895, 1902, 1905 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, met verandering van het beroepen vonnis, de eisers het recht ontzegt om in het passief van de nalatenschap van hun rechtsvoorganger het nominaal bedrag op te nemen van zijn schuld jegens de Nationale maatschappij voor krediet aan de nijverheid, namelijk 6.400.000 frank, onder overweging dat die schuld slechts kon worden aangenomen voor haar nominaal bedrag ver-minderd met het evenredig bedrag aan interesten die bij voorbaat vervallen waren op de dag van het overlijden en door de overledene betaald werden, op grond dat "de administratie, voor de raming van een uit een lening voortvloeiende schuld, niet alleen rekening moet houden met het nominaal bedrag van het geleende kapitaal, ver-meerderd met de nog verschuldigde interesten, doch ook met elke oorzaak van waardevermindering van de lening ; dat een schuld waarvan de erflater bij voorbaat de inte-resten heeft betaald in het vermogen van de nalatenschap een last vormt die lager is dan haar nominaal bedrag ; dat deze zienswijze trouwens strookt met de economische werkelijkheid, daar de erfgenamen het genot blijven heb-ben van het kapitaal zonder de interesten ervan te moe-ten dragen tot de eerstvolgende vervaldag ; dat ... de waarde van de lening waarvan de interesten bij voorbaat vervallen niet overeenstemt met de waarde van het nomi-naal kapitaal doch met die van dit kapitaal verminderd met de eerste vervallen interesten en dat ingeval de schuldenaar enkele dagen na de voorafbetaling van de in-teresten het kapitaal zou terugbetalen, hij het recht zou hebben het gedeelte van de ten onrechte betaalde interes-ten van deze betaling af te trekken",

terwijl het aannemelijk passief met betrekking tot de nalatenschap van een rijksinwoner de op de dag van zijn overlijden bestaande schulden van de overledene omvat (artikel 27 van het Wetboek der successierechten) ; in afwijking van de regel dat de belastbare waarde van de goederen die het actief van de nalatenschap uitmaken de door de aangever te schatten verkoopwaarde ten dage van het overlijden is (artikel 19 van het Wetboek der suc-cessierechten), voor het kapitaal en de vervallen of ver-

kregen interesten van de schuldvorderingen, de belastbare waarde wordt vastgesteld op het nominaal bedrag van dit kapitaal en van deze interesten, behalve schatting door de aangever van de schuldvordering op haar verkoopwaarde in geval van het bestaan van een oorzaak van waardevermindering (artikel 21/II van het Wetboek der successierechten); de regels betreffende de begroting der goederen die het actief van een nalatenschap samenstellen van toepassing zijn op de begroting der in het passief aanneemelijke schulden (artikel 8 van het Wetboek der successierechten), zodat de eisers gerechtigd waren de op het ogenblik van het overlijden bestaande schuld van hun rechtsvoorganger jegens de Nationale maaatschappij voor krediet aan de nijverheid in het passief op te nemen voor het nominaal bedrag van 6.400.000 frank van het kapitaal dat op die datum nog verschuldigd was; zoals zij bij conclusie betoogden, de omstandigheid dat interesten, waarvan bedongen werd dat ze bij voorbaat te betalen waren, door de overledene vóór zijn overlijden betaald werden, het verschuldigde kapitaal niet vermindert en, uit het oogpunt van de lener, dat alleen van belang is voor de toepassing van voormelde artikelen 27 en 28, de schuld niet vermindert tot een bedrag dat lager is dan haar nominaal bedrag (artikelen 1134, 1892, 1895, 1902, 1905 van het Burgerlijk Wetboek); door de voortuitbetaling van de interesten te beschouwen als een oorzaak van waardevermindering van de lening waardoor de eisers in het passief slechts een bedrag mochten opnemen dat lager was dan het nominaal bedrag van de lening, onder aanvoering dat de daaruit voortvloeiende schuld voortaan in het vermogen van de nalatenschap een last opleverde die lager was dan dat bedrag, het arrest de in het middel vermelde bepalingen van het Wetboek der successierechten en, voor zoveel nodig, van het Burgerlijk Wetboek heeft geschonden; door deze waardevermindering uit de economische waarde van de lening waarvan de interesten bij voorbaat vervallen af te leiden, zich op het standpunt plaatsend van de uitlener en niet op dat van de lener, het arrest bovendien op niet passende gronden uitspraak heeft gedaan (schending, daarenboven, van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat uit de samenvoeging van de artikelen 21/II, 27 en 28 van het Wetboek der successierechten blijkt dat de belastbare waarde van een op het ogenblik van het overlijden bestaande schuld vastgesteld moet worden volgens de regels betreffende de begroting van de goederen die het actief van de nalatenschap uitmaken, meer bepaald voor het kapitaal en de vervallen of verkregen interesten van de schuldvorderingen, door het nominaal bedrag van dit kapitaal en van deze interesten, onder voorbehoud van enige oorzaak van waardevermindering;

Dat de waarde van een door erfopvolging overgedragen schuldvordering verminderd is wanneer de interesten ervan bij voorbaat door de overledene werden ontvangen, daar de erfgenamen in dat geval de interesten niet kunnen ontvangen die op dat bedrag van de dag van het overlijden tot de vervaldag verschuldigd zijn;

Dat daarentegen, wanneer het bedrag van een lening waarvan de interesten bij voorbaat door de overledene betaald werden in het passief van de nalatenschap wordt opgenomen, het nominaal bedrag van de schuld verminderd moet worden met het bedrag van de interesten die

voor de hierboven bepaalde periode verschuldigd zijn, aangezien de erfgenamen gedurende die periode van de betaling ervan ontslagen zijn;

Dat aldus het arrest zonder de in het middel aangevoerde bepalingen van het Burgerlijk Wetboek te schenden, de artikelen 19, 21/II, 27 en 28 van het Wetboek der successierechten juist heeft toegepast en zijn beslissing regelmatig met redenen heeft omkleed;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1/1°, 15, 19, 27, 28 van het Wetboek der successierechten (koninklijk besluit nr. 308 van 31 maart 1936, bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, enig artikel), 724, 870, 1101, 1126 van het Burgerlijk Wetboek en 7 van de Grondwet,

doordat het arrest, met verandering van het beroepen vonnis, de eisers het recht ontzegt om in het passief van de nalatenschap van hun rechtsvoorganger een bedrag van 5.525.000 frank op te nemen (het beschikkend gedeelte van het arrest vermeldt ingevolge een verschrijving 5.625.000 frank), dat is de waarde die zij, voor de op de dag van het overlijden resterende periode van 17 jaar, hebben toegekend aan de verbintenis iets niet te doen die hun rechtsvoorganger voor een duur van 20 jaar jegens de naamloze vennootschap "Papeteries de Genval" had aangegaan met betrekking tot elke activiteit inzake fabricage en verkoop van behangpapier of soortgelijke artikelen op het grondgebied van Benelux, op grond dat die verbintenis iets niet te doen, waartoe de erfgenamen gehouden zijn, "geen oorzaak van waardevermindering van het actief van de overledene en ook geen schuld in de zin van de bepalingen betreffende de nalatenschappen vormt", dat de onthouding waartoe de overledene zich heeft verbonden haar tegenprestatie vindt in het bedrag van 6.500.000 frank dat hem werd gestort en geacht wordt overeen te stemmen met wat zijn bedrijf hem tijdens de twintig komende jaren had kunnen opbrengen, dat de waarde van dit gedeelte van zijn vermogen wel degelijk 6.500.000 frank was en niet dit bedrag verminderd met de verbintenis iets niet te doen; dat de eisers in de nalatenschap dezelfde waarde hebben gevonden als die welke deze verrichting voor hun rechtsvoorganger vertegenwoordigde; "dat hoewel in beginsel alle schulden van de overledene in het passief kunnen worden aangenomen, het echter vereist is dat deze schulden zeker en definitief zijn en niet enkel voortvloeien uit het gedrag van de erfgenamen ten aanzien van de verbintenissen die zij in de nalatenschap hebben gevonden; dat geen schuld in de zin van de bepalingen betreffende de nalatenschappen vormt de loutere nakoming van een verbintenis iets niet te doen, terwijl die uitvoering geen enkele prestatie, geen enkele vooruitneming uit het vermogen van de schuldenaar, geen enkele vermindering van het actief van de nalatenschap omvat", daar een dergelijke schuld slechts kan voortvloeien uit de niet-uitvoering van de verbintenis door de erfgenamen en bijgevolg enkel eventueel is en niet in het passief kan worden opgenomen,

terwijl, eerste onderdeel, zoals de eisers bij conclusie betoogden, het aannemelijk passief elke schuld van de overledene ten dage van het overlijden, zonder onderscheid of beperking, omvat, daar de belasting gevestigd is op de nettoverrijking van de erfgenamen, dat wil zeggen op het verschil tussen de activa en passiva van het

vermogen die ten voordele en ten laste van de erfgenamen overgedragen zijn ; de verbintenissen iets te doen of iets niet te doen, zoals de verbintenissen iets te geven, schulden zijn die op het hele vermogen drukken, evenals de overeenstemmende rechten voor de schuldeisers activa van hun vermogens opleveren ; het van geen belang is dat de uitvoering van dergelijke verbintenissen geen directe vooruitneming van activa uit de nalatenschap vereist ; de uitvoering van een verbintenis iets niet te doen bestaat in een onthouding ; de eisers zich, gedurende elke resterende dag van de bedongen termijn, moeten gedragen met inachtneming van de verbintenis die op hen drukt en deze last dus in het passief van de nalatenschap moet worden aangenomen ; de schatting van hun schuld bijgevolg ratione temporis moet geschieden (artikelen 19 en 21 van het Wetboek der successierechten) ; door, op voormelde gronden, te beslissen dat de verbintenis iets niet te doen voor de op de dag van het overlijden resterende periode geen in het passief aannemelijke schuld was en dat het bedrag van 6.500.000 frank dat de overledene had geïnd en in het actief voorkwam in het passief niet was gecompenseerd door het bedrag van 5.525.000 frank, het arrest de in het middel vermelde bepalingen van het Wetboek der successierechten heeft geschonden ;

tweede onderdeel, door daarenboven te beslissen dat genoemde verbintenis geen oorzaak van waardevermindering van het actief was, het arrest zijn beschikkend gedeelte niet passend met redenen heeft omkleed ten aanzien van de regelmatig door de eisers voorgestelde middelen (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

derde onderdeel, het arrest, door tenslotte aan de betwiste schuld een louter eventueel karakter toe te kennen dat gekoppeld is aan de niet-uitvoering van de verbintenis door de erfgenamen, eveneens de in het middel vermelde bepalingen van het Burgerlijk Wetboek heeft miskend (schending, daarenboven, van de artikelen 724, 870, 1101, en 1126 van het Burgerlijk Wetboek) :

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de overledene krachtens de overeenkomst van 1 oktober 1952 op de dag van zijn overlijden jegens de naamloze vennootschap "Les Papeteries de Genval" niet gehouden was tot een zekere en definitieve schuld ; dat hij dus aan zijn erfgenamen niet een zodanige schuld heeft kunnen overdragen ; dat een dergelijke schuld slechts ten laste van die erfgenamen kon ontstaan ingeval zij, wegens een feit dat uitsluitend van hun wil afhing, de voorwaarden van het door hun rechtsvoorganger gesloten contract niet zouden in acht nemen ;

Overwegende dat deze vaststelling volstaat ter wettelijke verantwoording van de beslissing waarbij het arrest de eisers het recht ontzegt om het bedrag van 5.525.000 frank in het passief van de nalatenschap op te nemen ;

Overwegende dat, voor het overige, het middel, dat ten overvloede gegeven overwegingen van het arrest bekritiseert, niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen ;

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

ARBEIDSHOF TE GENT

17 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. M. Van de Vyver

Substituut-generaal : de h. G. De Saeger

Advocaten : mrs. A. Claeys en K. Van Baarle

Werkloosheid—Recht op uitkeringen—Onvrijwillige werkloosheid—Staking—Werkwillige werknemers.

Werkwillige werknemers die tengevolge van een staking werkloos worden bevinden zich in een toestand van onvrijwillige werkloosheid. Een louter "objectieve" solidariteit met een staking die een algemene draagwijdte had en waarvan de eisen ingewilligd werden is geen voldoende reden om het recht op uitkeringen te weigeren aan diegenen die van geen enkele persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover de staking hebben blijk gegeven, en zich steeds van hun stakende werkmakkers hebben gedesolidariseerd.

R.V.A. t/ De Voeght en cons.

In feite

De geïntimeerden waren allen tewerkgesteld bij de steenbakkerijonderneming de naamloze vennootschap "Verenigde Steenfabrieken Rupel en Nethe" te Rumst.

Op 22 april 1968 brak een werkstaking uit ter ondersteuning van de door de arbeiders gestelde looneisen.

Enkel de twintig geïntimeerden namen geen deel aan de staking en bleven aan de arbeid. Daar zij samen, naar het oordeel van de werkgeefster, in onvoldoende aantal waren om de onderneming op een economisch verantwoorde manier gaande te houden — er waren slechts 20 werkwilligen op een totaal van 162 arbeiders — heeft deze beslist de activiteit van de onderneming stil te leggen op 26 april 1968 te 16 u 30.

De werkwillige geïntimeerden vielen derhalve werkloos. Daar de stakersvergoedingen hoger lagen dan de werkloosheidsuitkeringen, wendden al de geïntimeerden zich op 29 april 1968 eerst tot de vakorganisaties en boden zij er zich aan als stakers met de hoop stakersvergoedingen te bekomen, doch ze werden door de vakorganisaties afgescheept en hun werd de stakersvergoeding geweigerd omdat ze niet als stakers werden erkend. Vervolgens deden ze dezelfde dag een aanvraag om werkloosheidsuitkeringen te genieten en dienden allen een bewijs van werkloosheid, namelijk het formulier C 4 G in, volgens hetwelk zij op 26 april 1968 werkloos waren geworden ten gevolge van de in hun onderneming uitgebroken staking.

De geïntimeerden bleven werkloos tot en met 11 juni 1968.

Op 12 juni 1968 hervatten ze de arbeid, nadat de bedrijfsleiding bereidwillige bedienden en meestergasten had gevonden, die zelf het werk in de onderneming wilden verrichten en de steenbakkerij gedeeltelijk terug op gang werd gebracht. De staking bleef intussen voortduren tot 10 augustus 1968, terwijl al de geïntimeerden van 12 juni 1968 af ononderbroken aan de arbeid zijn gebleven.

Retroacta

De directeur van het gewestelijk bureau van de Rijks-

dienst voor Arbeidsvoorziening te Boom heeft op grond van artikel 129 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, alvorens een definitieve beslissing te nemen, de aanvragen van de geïntimeerden tot werkloosheidsuitkeringen aan het oordeel van het Beheerscomité van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening onderworpen.

Het Beheerscomité heeft op 5 september 1968 beslist dat de geïntimeerden, die een uitkeringsaanvraag indienden, niet begunstigd werden met de werkloosheidsuitkering voor de periode dat zij werkloos waren ten gevolge van de staking, daar de gestelde eisen een algemene draagwijdte hebben.

De directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening liet op 19 september 1968 alle geïntimeerden weten dat zij, ingevolge de beslissing van het Beheerscomité van 5 september 1968, uitgesloten werden van het recht op werkloosheidsuitkeringen voor de periode van 29 april 1968 tot en met 10 augustus 1968, omdat de door de stakers gestelde eisen een algemene draagwijdte hebben en de geïntimeerden rechtstreeks belang bij de staking hadden.

Op voorziening van de geïntimeerden heeft de Klachtencommissie in zaken van werkloosheid van Boom op 29 april 1969 de bestreden administratieve beslissing vernietigd op grond van de overweging dat de in het geschil betrokken werknemers zich volledig van de staking hadden gedesolidariseerd en dus niet konden beschouwd worden als behorende tot de stakende arbeidseenheid.

De appellant heeft op 22 mei 1969 tegen de beslissing van de Klachtencommissie hoger beroep ingesteld bij de Commissie van Beroep, die op 27 november 1969 de beslissing van de Klachtencommissie heeft teniet gedaan en de beslissing van de directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening te Boom heeft hersteld, op grond van de samengevatte redenering dat artikel 129 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid van toepassing is, zowel indien men verkiest te staken als wanneer men zich bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening aanbiedt, nadat de betrokkenen door de vakbond niet als stakers werden erkend.

De geïntimeerden hebben tegen de beslissing van de Commissie van Beroep cassatieberoep aangetekend bij de Raad van State, als grond van vernietiging van de uitspraak van de Commissie van Beroep van 27 november 1969 onder meer aanvoerend de overtreding van artikel 129 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, doordat ze de afwijzende beschikking van het Beheerscomité van 5 september 1968 als rechtmatig heeft beschouwd en op grond van die beschikking de aanvraag van de geïntimeerden tot werkloosheidsuitkeringen heeft afgewezen, terwijl de juiste toepassing van het eerdergenoemde artikel 129 het Beheerscomité en derhalve insgelijks de Commissie tot het erkennen van hun recht op werkloosheidsuitkeringen had moeten leiden, aangezien al de geïntimeerden constant werkwillig zijn gebleven.

In zijn arrest van 12 december 1972 heeft de IVe Kamer van de Raad van State de beslissing van de Commissie van Beroep van 27 november 1969, waarbij de geïntimeerden voor de periode van 29 april 1968 tot en met 10 augustus 1968 het recht op enige uitkering wegens werkloosheid werd ontzegd, vernietigd op grond van de

omstandigheid dat de bestreden beslissing aangetast is door een rechtsdwaling in de motieven, in zover uit de redengeving ervan moet worden afgeleid dat de Commissie is uitgegaan van de opvatting dat het bestaan van een objectieve solidariteit van de werkloze arbeider met zijn stakende werkmakkers een voldoende grond uitmaakt om hem als medeverantwoordelijk voor een staking te kunnen beschouwen en hem op die grond van het recht op werkloosheidsuitkeringen uit te sluiten, terwijl in het kader van het meergenoemd artikel 129 een directe, persoonlijk toerekenbare medeverantwoordelijkheid als voorwaarde voor een uitsluiting vereist is.

In rechte

Artikel 129 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid bepaalt, dat werkloosheidsuitkering alleen met toelating van het Beheerscomité kan worden toegekend aan de werknemers, die aan een werkstaking deelnemen of ingevolge een uitsluiting (lock-out) werkloos zijn of wier werkloosheid het rechtstreeks of indirect gevolg is van een werkstaking.

Uit de feitelijke gegevens van het dossier blijkt dat al de geïntimeerden op elk ogenblik constant werkwillig zijn geweest en totaal van de staking afzijdig zijn gebleven, hetgeen bewezen is door het feit dat eendeels zij vanaf het uitbreken van de werkstaking verder zijn blijven arbeiden tot op het ogenblik dat de werkgeefster zich verplicht zag wegens de door de stakingsactie geschapen toestand de werkwillige geïntimeerden werkloos te stellen daar het verder gaande houden van de activiteit economisch toentertijd niet meer te verantwoorden was en anderdeels zij van het ogenblik dat de werkgeefster besloten had gedeeltelijk de activiteit te hernemen, onmiddellijk de arbeid hervat hebben, niettegenstaande de staking nog twee maanden bleef aanhouden.

Uit de ondubbelzinnige houding van al de geïntimeerden blijkt onomstootbaar dat zij allen op ieder ogenblik werkwillig waren en allermindst wegens omstandigheden onafhankelijk van hun wil, werkloos zonder loon geworden zijn en derhalve op grond van artikel 126 van voornoemd Koninklijk Besluit op werkloosheidsuitkeringen aanspraak konden maken.

De appellant houdt tevergeefs staande dat al de geïntimeerden zich in een staat van vrijwillige werkloosheid bevinden, omdat eendeels de wet geen directe, persoonlijk toerekenbare verantwoordelijkheid van de werknemers vereist en anderdeels al de geïntimeerden tot de stakende arbeidseenheid behoren, waarvan de eisen een algemene draagwijdte hebben en ingewilligd werden, en zij bijgevolg rechtstreeks belang hadden bij de staking en derhalve het Beheerscomité wettelijk beslist heeft dat hun werkloosheid niet onvrijwillig was.

Indien aangenomen wordt dat de werkloosheid van de geïntimeerden het rechtstreeks of onrechtstreeks gevolg is van de staking, heeft het Beheerscomité geenszins van enig bewijs kunnen doen blijken dat de geïntimeerden op de een of andere wijze aan de staking hebben deelgenomen of op enigerlei wijze hebben bijgedragen tot haar uitbreiding of haar verlenging of hoe dan ook van enige persoonlijke medeverantwoordelijkheid hebben blijk gegeven, doch integendeel hebben de geïntimeerden door hun handelwijze het bewijs geleverd dat ze zich willens en wetens volledig van hun stakende werkmakkers hebben

gedesolidariseerd en op geen enkele wijze of op geen enkel ogenblik, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks aan de staking hebben deelgenomen, waaruit alleen maar kan afgeleid worden dat ze immer werkwillig zijn geweest en bijaldien onvrijwillige werklozen zijn geworden, bij ontstentenis van alle medeverantwoordelijkheid aan de stakingsbeweging en derhalve hun gedwongen werkloosheid, gevolg van de uiteengezette feiten, hun in generlei opzicht kan worden toegerekend.

Aan de geïntimeerden kan het individueel recht vrij te (willen) arbeiden, zelfs in geval van staking in de onderneming op grond van een collectief arbeidsgeschil, niet ontzegd worden en derhalve evenmin het recht zich van de stakende medearbeiders te desolidariseren, waaruit hun persoonlijke niet-medeverantwoordelijkheid aan de staking dient afgeleid te worden en derhalve hun recht op werkloosheidsuitkering, met toepassing van de artikelen 126, 1°, en 129 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 dient gewaarborgd te worden.

Het feit dat de geïntimeerden, op aanraden van hun werkgeefster een moment getracht hebben de hun trouwens geweigerde stakersvergoeding te bekomen, omdat deze hoger was dan de werkloosheidsuitkering, is een louter natuurlijke menselijke reactie naar de wens van ieder loonarbeider om het hoogste vergoedingsbedrag te genieten bij gebrek aan effectief arbeidsloon, waarvan men tegen zijn wil in verstoken wordt, waaruit, in casu, geenszins kan afgeleid worden dat de geïntimeerden hierdoor de hoedanigheid van onvrijwillige werkloze zouden verliezen.

De in het onderhavig geschil betrokken partijen zijn het in hun voor dit Hof neergelegde schriftelijke conclusies eens, dat de periode betreffende de werkloosheidsuitkeringen loopt van 29 april 1968 af tot en met 11 juni 1968, datum van de hervatting van de arbeid door de geïntimeerden en niet tot en met 10 augustus 1968 – einddatum van de staking –, zoals verkeerdelijk in de bestreden beslissing vermeld was.

Op die gronden,

Het Arbeidshof,

Gelet op de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken en inzonderheid op artikel 24 ;

Gelet op het overeenkomstig schriftelijk advies van het Openbaar Ministerie, gegeven door Substituut-generaal Guido De Saeger in openbare terechtzitting van 19 november 1973 ;

Rechtdoende op tegenspraak ;

Alle andere of strijdige conclusies verwerpende ;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk, doch wijst het af als niet gegrond.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

KORT GEDING – 28 AUGUSTUS 1974

Voorzitter : de h. A. Fraeys

Openbaar ministerie : de h. Ph. Goeminne

Advocaten : mrs. P. D'Hoest en E. Mewissen

Echtscheiding—Voorlopige maatregelen—Uitkering voor vrouw en haar kind uit vorig huwelijk.

Hoewel er voor de man geen rechtstreekse alimentatieplicht bestaat tegenover een kind van zijn vrouw uit haar eerste huwelijk, dient voor de bepaling van de haar bij wijze van voorlopige maatregel tijdens de echtscheidingsprocedure toekomende uitkering tot onderhoud ook rekening te worden gehouden met de kinderlast die zij te dragen heeft.

D. t/ W.

Overwegende dat er ingevolge inleidend rekest gedagtekend zesentwintig februari 1900 vierenzeventig, een geding strekkende tot echtscheiding – waarin nog niet ten gronde werd gedagvaard – hangende is tussen partijen en aanlegger thans voor de duur van dit geding voorlopige maatregelen vordert betreffende het bekomen van een ongestoorde afzonderlijke verblijfplaats in de echtelijke woning te Brugge 4 (Assebroek) met machtiging tot uitdrijving, en het bezit voor gebruik van alle er zich in bevindende meubelen en mobiele voorwerpen of minstens bepaalde dezer roerende goederen ;

Overwegende dat gedaagde een tegeneis inleidde strekkende tot het bekomen van een ongestoorde afzonderlijke verblijfplaats in de echtelijke woning te Brugge 4 (Assebroek) met machtiging tot uitdrijving, een maandelijks onderhoudsgeld met loondelegatie ten globalen bedrage van 10.000 frank voor haar persoonlijk en ten behoeve van de bij haar inwonende gehandicapte zoon uit haar eerste huwelijk, het bezit voor gebruik van alle roerende goederen die de echtelijke woning stofferen, minstens bepaalde dezer bezittingen, en de afgifte van de door de werkgever van haar echtgenoot op haar naam en die van haar voormelde zoon W. M. verstrekte kosteloze reisbiljetten, of zo nodig gemachtigd te worden deze rechtstreeks in ontvangst te nemen bij de werkgever van haar echtgenoot ;

Overwegende dat partijen op 8 juni 1968 in het huwelijk zijn getreden en uit hun huwelijk geen kinderen zijn geboren, doch drie kinderen uit het eerste huwelijk van eiser en één kind uit het eerste huwelijk van zijn echtgenote ;

Overwegende dat rekening houdende met de omstandigheden voorlopige maatregelen zich opdringen ;

dat de vorderingen ontvankelijk dienen verklaard te worden ;

Overwegende dat eerst en vooral dient opgemerkt dat het de rechter, rechtdoende in kort geding, naar artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek, niet behoort de grond van de zaak te raken ;

Wat het verblijf betreft (...)

Wat het door de echtgenote gevorderde onderhoudsgeld betreft :

Overwegende dat enerzijds dient opgemerkt dat er geen rechtstreekse alimentatieplicht bestaat tussen H.D. en de jongen W.M., op 29 september 1957 geboren uit het eerste huwelijk van eiseres op tegenvordering en die niet blijkt een bloedverwant van hem te zijn of door hem aangenomen geweest te zijn ;

Overwegende dat het gezin van partijen vroeger voor de inleiding van de procedure tot echtscheiding, bestond uit de echtgenoten, de drie kinderen van de echtgenoot uit een vorig huwelijk geboren en het voormeld kind van

Van Acker

de echtgenote, zodat nu rekening dient gehouden te worden met de kinderlast die eiseres op tegenvordering te dragen heeft, ook al is er geen rechtstreekse alimentatieplicht tussen dit kind en de verweerder op tegenvordering, voor wie de verplichting bestaat aan zijn echtgenote die nu ten gevolge van de procedure in echtscheiding in een afzonderlijk gezin te zorgen heeft voor haar voormeld gehandicapt kind waarvan H.D. de verzorging door zijn huwelijk met E.W. op zich nam, de materiële steun te verlenen die zij nodig heeft ;

Overwegende dat de echtgenoot weliswaar over een degelijke maandelijkse wedde beschikt doch dient rekening gehouden te worden met het feit dat zijn gezin bestaat uit hem zelf en grote te zijnen laste vallende kinderen ;

Overwegende dat de echtgenote - die niet dient behoeftig te zijn om aanspraak te kunnen maken op een voorlopige uitkering tot onderhoud gedurende de echtscheidingsprocedure, het recht tot onderhoud gebaseerd zijnde op de huwelijksverplichting van hulp die meer uitgebreid is dan de gewone verplichting tot onderhoudsgeld die de behoeftigheid onderstelt van degene die onderhoudsgeld vordert zodat in onderhavig geval de echtgenoten rekening houdende met de wederzijdse behoeften en middelen, elkander moeten verschaffen wat zij nodig hebben om te leven volgens hun rang, staat en vermogen - weliswaar een winkel drijft en er tevens breiwerk vervaardigt in een pand gelegen in de nabijheid van de belangrijkste winkelstraat te Oostende sedert zij haar vorige handelszaak te Brugge-Sint Andries verliet wegens de weinig commerciële ligging van het pand ;

dat nochtans mag aangenomen worden in de gekende omstandigheden der zaak dat haar handel in zijn beginstadium zijnde, haar niet in staat stelt met de op haar gezin wegende lasten, te leven volgens haar vorige stand zodat ook rekening houdende met de middelen van verweerder op tegenvordering, bijstand vanwege haar echtgenoot zich opdringt doch slechts voor een gering maandelijks onderhoudsgeld, geraamd op 5.000 fr. ten einde haar in staat te stellen in levensomstandigheden te verkeren die even gunstig zijn als die welke zij tijdens het gemeenschappelijk leven genoot ;

Overwegende dat het in de gekende omstandigheden geraden voorkomt eiseres op tegenvordering te machtigen voor het geval haar echtgenoot de hem bij deze opgelegde onderhoudsplicht niet naleven mocht, het onderhoudsgeld rechtstreeks in ontvangst te nemen bij zijn werkgever.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

17 SEPTEMBER 1973

Voorzitter : de h. C. Van Hove

Advocaat : mr. K. Pauwels

Tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten—Vonnissen dat een bezoekrecht op zondag toekent.

De uit de echt gescheiden partij aan wie bij vonnis een bezoekrecht op zondag is toegekend, behoeft geen machtiging om het op die dag uit te voeren. Art. 47 Ger.W. vindt in zulk geval geen toepassing.

Herzien Ons bevelschrift d.d. 24 april 1973 ;

Gezien het request, waarbij Angèle Van Acker om de machtiging verzoekt het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent d.d. 5 december 1972, dat de echtscheiding toeliet ten voordele van haar echtgenoot en haar een bezoekrecht toekende over de gemeenschappelijke kinderen de tweede en vierde zondag van iedere maand, op de in het vonnis bepaalde zondagen uit te voeren ;

Gelet op artt. 2 en 9 van de Wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat de requestante de gevraagde machtiging niet behoeft ; dat immers, nu het bezoek slechts op een zondag kan worden uitgeoefend, de gerechtsdeurwaarder ertoe gehouden is, indien hij daartoe wordt gevorderd, die beschikking op de gestelde zondagen ten uitvoer te brengen ; dat het voor de hand ligt dat art. 47 van het Gerechtelijk Wetboek in dergelijk geval geen toepassing vindt ;

Mitsdien,

Wijzen het request van de hand ;

Leggen de proceskosten ten laste van de requestante.

NOOT—Zie ook in dit nummer de beschikking van 24 april 1973.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

24 APRIL 1973

Voorzitter : de h. C. Van Hove

Procureur des Konings : de h. Van Wymersch

Advocaat : mr. K. Pauwels

Tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten—Bevoegdheid—Beslagrechter—Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

De bevoegdheid van de beslagrechter reikt niet verder dan de middelen tot tenuitvoerlegging op goederen.

Het rekest om een vonnis betreffende bezoekrecht op een zondag uit te voeren behoort, wegens de urgentie, bij analogische toepassing van art. 47 Ger.W., aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te worden aangeboden.

Van Acker

Gezien de beschikking van 27 maart 1973, waarbij de beslagrechter in deze rechtbank op grond van artikel 88, al. 2 van het Gerechtelijk Wetboek de overlegging beveelt van het dossier aan ons ambt, ten einde te oordelen of de zaak anders moet worden toegewezen ;

Gelet op artt. 2, 37 en 41 van de Wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat het rekest de machtiging beoogt om een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent van 5 december 1972, waarbij o.m. aan de requestante op de eerste en derde zondag van iedere maand een bezoekrecht over haar minderjarige kinderen werd toegekend, op de gestelde zondagen uit te voeren ;

Overwegende dat, indien weliswaar de beslagrechter o.m. kennis neemt van alle vorderingen betreffende de middelen tot tenuitvoerlegging, die bevoegdheid nochtans niet verder reikt dan de middelen tot tenuitvoerlegging op goederen; dat ter wille van de urgentie, het rekwist bij analogische toepassing van artikel 47 van het Gerechtelijk Wetboek, behoorde te worden aangeboden aan de Voorzitter van de rechtbank;

Mitsdien,

Rechtdoende op zicht van het schriftelijk advies van de heer Van Wymersch, procureur des Konings,
Behouden het dossier tot behandeling door ons ambt op (...)

NOOT—Zie ook in dit nummer de beschikking van 17 september 1973.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE TURNHOUT

KORT GEDING — 5 JULI 1974

Voorzitter : de h. Th. van Schoubroeck

Advocaten : mrs. H. Sebrechts en A.L. De Feyter

**Handelspraktijken—Onrechtmatige mededinging—
Misleidend gebruik van een telefoonnummer.**

Aan gedaagde wordt verbod opgelegd om voor zijn concurrerend bedrijf gebruik te maken van zijn telefoonnummer, dat, zolang hij van eiseres, een vennootschap, deel uitmaakte, met zijn toestemming voor haar reclame gebezigd werd en bij de cliënteel als haar nummer bekend stond.

P.V.B.A. Rega t/ Snels

Aangezien de vordering betrekking heeft op het oneerlijk gebruik van een verwarringstichtende handelsbenaming en telefoonnummer; dat de beoordeling van de onderworpen vraag aldus tot de bevoegdheid van de Voorzitter, zetelende als in kortgeding behoort en de vordering aldus ontvankelijk is.

Aangezien duidelijk de benamingen "Rega" en "Reba" zeer veel op elkaar lijken en zelfs bij niet zeer duidelijke uitspraak praktisch gelijkklinkend zijn;

Dat bovendien uit de voorgelegde reclamefolder blijkt dat deze benaming met zelfde lettertype en op zelfde foliotype werd gebruikt zodat de verwarring zelf en de bedoeling verwarring te stichten duidelijk bewezen zijn, en de vordering op dit punt bewezen voorkomt;

Aangezien buitendien wordt gevorderd dat het telefoonnummer 12.13.34 niet meer door verweerder zou mogen worden aangewend voor het drijven van zijn handel.

Dat het nummer in kwestie steeds op naam van verweerder Snels Lambert heeft gestaan doch blijkens de voorgelegde stukken, de telefoonrekeningen steeds door aanlegster werden voldaan, dit zolang verweerder van deze P.V.B.A. deel uitmaakte of in haar dienst werkte;

dat tevens is bewezen dat dit nummer voorkwam op de reclamefolders en zelfs briefpapier en facturen van

aanlegster, dit met toestemming van verweerder die deze druksels kende en mede verspreidde.

Aangezien aldus dit telefoonnummer bij de cliënteel als nummer van aanlegster was gekend en een actief element van de handel van aanlegster uitmaakt;

dat het gebruik voor handelsdoeleinden van dit nummer of van het nummer hierop aan te passen door verweerder verwarring stichtend is en tekort doet aan het exclusieve recht van aanlegster op zijn handelszaak zodat ook dit punt van de vordering gegrond is;

Aangezien in besluiten de schadevordering, in dagvaarding op 50.000 fr. begroot, wordt verminderd tot provisioneel 1 fr.; dat de aldus verminderde vordering als gegrond voorkomt.

Om die redenen,

Verklaren de vordering van aanlegster ontvankelijk en gegrond als volgt:

Zeggen voor recht dat de naam "Reba", evenals de folders op naam van "Reba", gebruikt ten tijde van de inleidende dagvaarding, en het telefoonnummer 12.13.34 niet meer door verweerder mogen worden aangewend voor het drijven van zijn huidige handel, en zulks binnen de vier en twintig uren na betekening van huidige bevel;

Veroordelen bovendien verweerder tot betaling van een provisionele schadevergoeding, wegens de door hem gepleegde overtredingen, tot één frank;

Veroordelen verweerder tot de kosten van het geding.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Arbrb. Gent (1e Kamer), 19 juni 1973

*Verstek—Zitting waarop de zaak opnieuw is bepaald
—Verstek van een partij die de wijziging van haar woonadres niet bekend heeft gemaakt.*

In een geding tussen een arbeidsongevallenverzekeraar en het slachtoffer van een arbeidsongeval vordert de verzekerder vonnis bij verstek op de zitting waarop de zaak na tussenvonnis en expertise opnieuw is bepaald:

"Op het ogenblik van de dagvaarding was verweerder te Gent, Burggravelaan 10, woonachtig. In het deskundig verslag is er sprake van dat het arbeidsslachtoffer te Sint-Maria-Lierde, Steenweg 36, woont.

"Een brief die op 14 december 1972 door de griffie nog aan het adres te Gent werd opgestuurd, kwam terug met de vermelding: 'Woont niet meer op het aangeduide adres'. De gerechtsbrief met kennisgeving van de rechtsdag, gestuurd naar Sint-Maria-Lierde, kwam eveneens terug.

"De griffie werd alzo in de onmogelijkheid gesteld verweerder te bereiken.

"Als een geding eenmaal aanhangig is, lijkt het essentieel dat de rechtsonderhorige de griffie van de arbeidsrechtbank op de hoogte houdt van elke wijziging van woning.

"Door dit niet te doen moet verweerder aanvaarden dat hij op een bepaald ogenblik, door een aan hem te wijten afwezigheid, als verstek makende partij wordt beschouwd.

"De vordering van eiseres om tegen verweerder vonnis bij verstek te bekomen wordt dan ook ingewilligd (art. 804 Ger. W.)."

(Voorzitter: de h. J. Petit—Advocaat: mr. Van den Broecke loco Verhaegen—In de zaak: Verzekeringsmaatschappij X t/ Y).

INGEZONDEN BIJDRAGE

Gerechtelijke toetsing van de wet en het constitutionaliteitsprobleem van wetten met regionaal toepassingsgebied

Het cassatiearrest van 3 mei 1974 (*R.W.*, 1973-74, 772, met conclusie van procureur-generaal Ganshof van der Meersch en met noot van Jan De Meyer) betekent een beslissende wending in de jurisprudentie over de gerechtelijke toetsing van de wet aan de Grondwet.

Tot vóór dit geruchtmakend arrest gold in België de regel dat alleen het Parlement bevoegd was de grondwettigheid van een wet te controleren en te interpreteren en dat de rechterlijke macht niets anders te doen had dan de wet toe te passen.

De jongste tijd kon men weliswaar een lichte kentering in die materie waarnemen (zie hierover: "Hiërarchie en conflicten van normen na de grondwetsherziening", preadvies van prof. Jan De Meyer, *R.W.*, 1971-72, 1679-1680), doch het hoogste rechtsorgaan had zich nog niet met zoveel duidelijkheid uitgesproken ten gunste van de rechterlijke toetsing van de wet aan de Grondwet als in het arrest Lecompte van 3 mei 1974.

Deze wending in de rechtspraak van het Hof heeft onder meer tot gevolg dat de grondwettelijke rechten en vrijheden van de burgers thans afdwingbaar zullen zijn voor de hoven en de rechtbanken, zelfs tegen de wet in.

Deze evolutie kan m.i. alleen maar gelukkig worden genoemd in tijden waarin de overheidsinmenging in de levenssfeer van de staatsburger zo'n grote uitbreiding heeft genomen.

Een niet te onderschatten gevolg evenwel van deze grondwetsherziening langs jurisprudentiële weg ("Hiërarchie en conflicten van normen na de grondwetsherziening", *loc.cit.*) is de mogelijkheid dat de wetten met regionaal toepassingsgebied door de rechterlijke macht onverbindend zouden worden verklaard wegens strijdigheid met art. 6 van de Grondwet.

De Wet van 1 augustus 1974 (*B.S.* 22 augustus 1974) tot oprichting van gewestelijke instellingen in voorbereiding van de toepassing van art. 107^{quater} van de Grondwet, strekt ertoe de gewestvorming voorlopig te realiseren door het uitvaardigen van normen, die, formeel bekeken, wetten zijn, die echter wat hun territoriaal toepassingsgebied betreft, slechts voor één der drie gewesten gelden.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden van die wet werden verschillende bezwaren van grondwettelijke aard naar voren gebracht, waarvan het belangrijkste werd geformuleerd door de Raad van State, afdeling Wetgeving (*Parl. Besch.*, *Senaat*, 1974, nr. 301/1, p. 14).

De Raad van State merkt op dat wetten waarvan de toepassingsfeer zich slechts uitstrekt tot een bepaald gebied, steeds denkbaar zullen blijven.

Maar, zo luidt het besluit, opdat het grondwettelijk voorschrift van art. 6 geëerbiedigd worde, is het nodig dat in ieder concreet geval het onderscheid tussen het gebied waarop de wet toepasselijk is, steunt op objectieve criteria, die verband houden met het onderwerp van de wet.

Het is zeer de vraag of dit bij alle in het vooruitzicht gestelde regionale wetten het geval zou kunnen zijn.

De vraag die men dus bij elke toekomstige wet met regionaal toepassingsgebied zal kunnen stellen is of zij in overeenstemming kan gebracht worden met art. 6 van de Grondwet, dat stelt dat elke Belg gelijk is voor de wet.

Al naargelang het verschillend territoriaal toepassingsgebied al dan niet gebaseerd zal kunnen worden op objectieve criteria die verband houden met het onderwerp van die wet, zal men al dan niet aan de hoven of de rechtbanken kunnen vragen dat deze wetten met regionaal toepassingsgebied onverbindend verklaard zullen worden, op grond van art. 6 van de Grondwet.

Zo komt men dus in België tot de eigenaardige vaststelling dat de bevoegdheidsconflicten tussen de cultuurraden onderling enerzijds, en de bevoegdheidsconflicten tussen de cultuurraad en de nationale wetgever anderzijds, uiteindelijk door het Parlement worden beslecht, terwijl de mogelijke conflicten tussen de wetten met regionaal toepassingsgebied en de Grondwet door de rechterlijke macht worden beslecht.

Onze staatsstructuur is er stellig niet eenvoudiger op geworden, zodat terecht de vraag kan worden gesteld of een nieuwe grondwetsherziening niet geboden lijkt, al was het maar om het geheel een eenvoudige, logische en coherente structuur te geven.

EMIEL HAESBROUCK

NECROLOGIE

Stafhouder M. Claeys

Op 24 januari jl. overleed, mr. M. Claeys, oud-stafhouder der balie van Kortrijk.

Wij delen hieronder de tekst mede van de lijkrede die tijdens de begrafenisplechtigheid werd uitgesproken namens de Kortrijkse balie door stafhouder d'Hulst.

Hij was een secuur advocaat, een voorbeeld voor de advocatuur. Zijn vele cliënten wisten hun lot in veilige handen. Hij stond hen bij met een nooit-afgevende kracht die verbazing wekte. Hij behartigde hun belangen met een voorbeeldige correctie, die eerbied afdwong. Hij vond de passende raad en benaastigde met spelende vlijt de ideale juridische oplossing... Als een kunstenaar beheerste hij het recht en de rechtstechniek.

Hij was een schitterend advocaat.

Vanaf zijn inschrijving op het tableau in 1935 was hij, dag in dag uit, een zeer actief lid van onze Balie. Hij was aan de Balie gebonden. Hij had de Balie lief en volgde plichtsgetrouw de diverse baliegebeurtenissen...

Zijn confraters waardeerden zijn doorgezette ijver, zijn immerdurende werkkraft en zijn nimmer tanend enthousiasme. Zij stelden op prijs zijn dagelijkse bekommernis voor de balieproblemen...

Hij was de wijze raadgever bij wie niemand tevergeefs aanklopte... In de Raad van de Orde was hij, gedurende twintig jaar, een vooraanstaand lid. Passend en correct waren zijn vele tussenkomsten en adviezen. De meeste kies zaken werden hem als verslaggever toevertrouwd. Daags vóór zijn overlijden nog was hij fier nu hij een uiterst kies geval zo uitstekend had beslecht.

Hij was gedurende vier jaar een groot stafhouder.

Een wijs stafhouder die begrijpend de problemen afwikkelde. Een voornaam stafhouder die klaar de toestanden analyseerde. Een secuur stafhouder die tactvol de regels van de plichtenleer beveiligde. Een correct stafhouder die onverdroten de belangen van de Balie en haar leden benaastigde. Hij was een stafhouder die alom en bij iedereen eerbied afdwong en wiens aanzien en gezag de Balie tot eer strekte.

Door het heengaan van stafhouder Claeys lijdt de Kortrijkse Balie een zeer groot en onherstelbaar verlies. Zij treurt, nu uit haar midden een lid verdween dat zoveel onschatbare gaven mocht uitstralen.

Het moge de achtbare familie een troost zijn te weten dat allen die het geluk mochten hebben hem te kennen zijn aandenken steeds in ere zullen houden en dat de leden van de Kortrijkse Balie steeds zullen pogen het voorbeeld dat hij ons allen gaf te benaderen.

Plots en eerder onverwacht moeten wij heden afscheid nemen van oud-stafhouder Claeys.

Dit plotseling heengaan van onze confrater heeft zeer velen met verstomming geslagen.

Hij was een fijn en edel mens begaafd met zoveel gaven...

Een verzorgde verschijning, weergave van aristokratische fijngevoeligheid, een gang bedachtzaam en gereserveerd, een blik vol vriendelijkheid, een hoffelijk benaderen, een hoofs gebaar, een stijlvol gesprek. Zo ontmoetten wij hem dagelijks in de wandelgangen van het gerechtsgebouw.

Een scherp en klaar verstand geschoeid, naar hij zelf zei op een cartesiaanse leest bracht hem langs schijnbaar eenvoudige weg naar de kern der dingen.

Feilloos vond hij de passende oplossingen voor zeer ingewikkelde problemen. Het voor en tegen afwegend kwam hij er toe klaar en onweerlegbaar positie te kiezen.

Het was zijn taak anderen te helpen. Bereidvol en spontaan stelde hij zich medevoelend en begrijpend ter beschikking van de velen die bij hem te rade gingen.

Voor de problemen die hem eigen mochten zijn bleek hij weinig mededeelzaam...

Schoorvoetend en ietwat onwennig benaderde hij de huidige levensevoluties. Het kon er bij hem moeilijk in dat alles zich zo snel wijzigde en alle zekerheid zoek was geraakt...

Hij was een groot advocaat, een voorbeeld voor de leden van de Balie.

De gave van het woord was een hem specifiek kenmerkende hoedanigheid. Reeds in zijn collegejaren had hij, "de primus", zich de "ars bene dicendi" eigen gemaakt. Zijn leven lang, tot zijn laatste levensdag, deed hij deze kostbare gave eer aan. Zijn pleidooien waren voorbeelden, zijn goedgebouwde zinnen klonken na in stil luisterende gehoorzalen. Zij dwongen zijn toehoorders tot aandacht...

Raak was zijn zin en klaar zijn tekst, men vond er terug: de precieze taalvaardigheid, de spitsvondige redeneerkracht en de gave van overreding.

TIJDSCHRIFTEN

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie— nr 5284

Prof. mr. H.C.F. Schoordijk, De vaststellingsovereenkomst, vooral in het licht van titel 15 van het Zevende Boek van het Ontwerp Nieuw B.W. (II, slot)—Mr. P.L. Nève, Hoe verkrijgt en vervreemdt de middellijke vertegenwoordiger?—Mr. A.H.M. Santen, Akten van doorverkoop en overdrachtsbelasting—J.Th. Smalbraak, Overdrachtsbelasting bij doorverkoop—Prof. mr. L.J.M. de Leede, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht (arbeidsovereenkomst)—Mr. P. Abas, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Verbintenissenrecht (Addendum op overzicht opgenomen in nr 5282)—Rechtsvragenrubriek—Verslagen en berichten—Koninklijke Notariële Broederschap—Benoemingen—Vacaturenstaat.

nr 5285

Prof. mr. C.J.H. Brunner, De opdracht—E. Vellinga, Voorbehoud van vruchtgebruik I—Mr. J.A. Bremer, Voorbehoud van vruchtgebruik II—Mr. P.H.H.G. Veugen, Voorbehoud van vruchtgebruik III—Mr. P.W. van der Ploeg, Nog een wagen van trein 12863, die is blijven staan—Prof. mr. J.G. Sauveplanne, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Internationaal privaatrecht (Overgang van vorderingen)—Verslagen en berichten—Koninklijke Notariële Broederschap—Benoemingen—Vacaturenstaat.

nr 5286

Prof. mr. C.J.H. Brunner, De opdracht—S. Pasma: Schenking van onroerend goed—Levensgevaarlijk—Prof. mr. W.L. G. Lemaire, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Internationaal Privaatrecht (overeenkomstenrecht)—Ontvangen boeken—Tijdschriften—Verslagen en berichten—Koninklijke Notariële Broederschap—Benoemingen—Vacaturenstaat.

nr 5287

Mr. A.G. Lubbers, Lijfrente—Mr. M.F.H.J. Bolweg, Het wetsontwerp inzake vruchtgebruik en pandrecht op aandelen—Prof. mr. J.C. Schultsz, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Internationaal Privaatrecht—S. Postuma, Recente rechtspraak, Successiewet (kosten van lijkbezorging)—Rapport van de Commissie Boek 7 N.B.W. van de Koninklijke Notariële Broederschap over Titel 2 (verbruikleen) en Titel 3 (schenking) van het ontwerp voor Boek 7 N.B.W.—D.G. Swanenburg de Veye, Wijziging notariëswetten in verschillende landen—Tijdschriften—Rechtsvragenrubriek—Verslagen en berichten—Koninklijke Notariële Broederschap—Benoemingen—Vacaturenstaat.

T.V.V.S. Maandblad voor Ondernemingsrecht—jg 1974 nr 11

Prof. mr. W.J. Slagter, Plaatsing van aandelen als bescherming tegen een overval—Mr. F. Heyning, Plaatsing van aandelen bij bevriende relaties—Mr. dr. J.E.D.M. Thielen, Opmerkingen over het door inzameling van gelden bijeengebracht vermogen—W.P. Erasmus, Rechten van crediteuren in faillissement—Actualiteiten—Fiscaal rechtspraakoverzicht—Boekbespreking.

Data Juridica—jg 1974 nr 11

Auteursrecht/Industriële eigendom—Belastingsrecht—Bestuursrecht—Burgerlijk procesrecht/Rechtspleging—Burgerlijk recht—Economisch recht—Europees recht—Handelsrecht—Internationaal Privaatrecht—Internationaal recht—Sociaal recht/Sociaal verzekeringsrecht—Staatsrecht—Strafrecht/Strafprocesrecht—Verkeersrecht/Vervoersrecht.

Recueil Dalloz Sirey—jg 1974 nr 36

Michel Dagot, Un texte contestable: l'article 5 de la loi du 24 juillet 1966 sur les sociétés commerciales—Jurisprudence—Sommaires de jurisprudence—Informations rapides—Législation.

nr 37

Jacques Mourgeon, De l'immoralité dans ses rapports avec les libertés publiques—Jurisprudence—Sommaires de jurisprudence—Informations rapides—Bibliographie.

nr 38

Yves Madiot, Les tendances récentes du droit de la fonction publique—Jurisprudence—Sommaires de jurisprudence—Informations rapides—Législation.

nr 39

Guy Chesné, L'intervention des S.A.F.E.R. dans les groupements fonciers agricoles—Jurisprudence—Sommaires de jurisprudence—Législation.

nr 40

Adolphe Touffait, Détention provisoire et responsabilité de l'Etat—Jurisprudence—Informations rapides—Législation—Vie juridique.

Common Market Law Reports—jg 1974 nr 86

Cases—Desisions.